

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
CENTRUM BIOLOGIE, GEOVĚD A ENVIGOGIKY

**PROJEKT WE LOVE ŠUMAVA PODPORUJÍCÍ
EKOLOGII NA ŠUMAVĚ**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavína Brabcová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: RNDr. Iva Traxmandlová, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 28.4.2023

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, RNDr. Ivě Traxmandlové, Ph.D., za odborné rady, připomínky, trpělivost a čas, který mi během psaní práce věnovala. Poděkování patří i projektu We Love Šumava, především jeho zakladateli, Richardu Brožovi a také žákům, kteří se zúčastnili výukových her a aktivit, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	
1 ÚVOD.....	1
2 CÍLE PRÁCE.....	3
3 TEORETICKÁ ČÁST.....	4
3.1 NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA A EKOLOGICKÁ VÝCHOVA.....	4
3.1.1 Národní park Šumava.....	4
3.1.2 Národní park Šumava v historii.....	6
3.1.3 Zajímavosti ze Šumavy.....	7
3.1.4 Šumavské pověsti a legendy.....	8
3.1.5 Ochrana přírody.....	9
3.1.6 Ekologie.....	10
3.1.7 Ekologická a environmentální výchova.....	12
3.1.8 Střediska environmentální výchovy v Národním parku Šumava.....	13
3.1.9 Kampaň Není zvíře jako zvíře.....	14
3.2 PROJEKT WE LOVE ŠUMAVA A JEHO VLIV NA NP ŠUMAVA.....	15
3.2.1 Vznik projektu.....	15
3.2.2 Tričko s příběhem.....	16
3.2.3 EkoBoxy.....	17
3.2.4 Koncerty pro čistou Šumavu s Markem Ztraceným.....	17
3.2.5 „Otevřené dveře“.....	18
3.2.6 Desková hra.....	19
3.2.7 Osvěta WeLoveŠumava.....	20
3.2.8 Projekt We Love Šumava pomáhá.....	22
3.2.9 Šumavské výlety s We Love Šumava.....	23
3.3 EKOLOGICKÁ A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	27
3.3.1 Programy.....	29
3.3.2 Významné dny týkající se životního prostředí.....	32
4 PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
4.1 ROZHOVOR S RICHARDEM BROŽEM, ZAKLADATELEM PROJEKTU.....	38
4.2 EKOLOGICKÉ HRY A AKTIVITY VHODNÉ PRO 1. STUPEŇ ZŠ.....	40
4.2.1 Matematika.....	40
4.2.2 Český jazyk – Sloh.....	41
4.2.3 Prvouka – Třídění odpadu.....	42
4.2.4 Prvouka.....	43
4.2.5 Výtvarná výchova.....	43
4.2.6 Výtvarná výchova.....	44
4.2.7 Hudební výchova.....	44
4.2.8 Tělesná výchova a Český jazyk.....	45
4.2.9 Vlastivěda.....	46
5 DISKUZE.....	50
6 ZÁVĚR.....	52
7 RESUMÉ.....	53
8 LITERATURA A ZDROJE.....	54
8.1 LITERATURA.....	54
8.2 INTERNETOVÉ ZDROJE.....	55
9 PŘÍLOHY.....	57

SEZNAM ZKRATEK

NP – národní park

CHKO – chráněná krajinná oblast

EVVO – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

WLŠ – We Love Šumava

LČR – Lesy ČR

MŽP ČR – Ministerstvo životního prostředí České republiky

ŽP – životní prostředí

ZL – znečištěné látky

ČR – Česká republika

EV – environmentální výchova

SEV – středisko environmentální výchovy

DP – diplomová práce

RVP – Rámcový vzdělávací program

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

ZŠ – základní škola

MŠ – mateřská škola

SŠ – střední škola

VŠ – vysoká škola

m n. m. – metry nad mořem

KRNAP – Krkonošský národní park

1 ÚVOD

„Šumava je jedinečné území České republiky. Je to dar, který nám byl svěřen a o který je potřeba dobře pečovat, aby se i další generace mohly radovat z tohoto přírodního bohatství. Jsou tu rozsáhlé hluboké lesy, tajemná rašeliniště a mokřady, zurčící voda a nekonečné množství překrásných míst, na nichž když se ocitnete, zapomínáte na všední starosti a jen radostně hledíte do dáli. Kdo chce objevit přírodní krásy, musí se umět dívat, musí mít otevřené srdce, aby mohl vstoupit do světa přírody. Ne všechno je vidět na první pohled, někdy je potřeba pokleknout, podívat se blíž a objevit i to skryté. Příroda je součástí nás a my jsme součástí přírody, příroda bez člověka být může, ale člověk bez přírody nikoliv. Kdo chce přírodě porozumět, musí ji poznat, neboť teprve tehdy je možné si uvědomit, že i ten nejmenší brouček má svoji úlohu v tomto světě a zaslouží si naši úctu. Ochrana přírody šumavské krajiny je důležitá pro naše budoucí generace. Pro záchranu cenného přírodního bohatství jsou důležité spolupráce, nadšení a pokora“ (Kučerová a kol. 2016).

Příroda je to nejcennější, co máme. Příroda, kterou mám nejbližší domovu a znám ji tedy nejvíc, je ta šumavská. Proto jsem se při psaní diplomové práce zaměřila na Šumavu a na to, jak jí můžeme pomoci.

Tato diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bude popsán Národní park (dále NP) Šumava v současnosti i v historii, ochrana přírody v NP Šumava a další zajímavosti týkající se Šumavy. Budou zde vysvětleny pojmy ekologie, ekologická a environmentální výchova a ekologie na Šumavě. Také zde bude představen projekt pomáhající Šumavě, We Love Šumava. Poslední část bude zaměřena na ekologickou a environmentální výchovu u žáků mladšího školního věku.

Cílem teoretické části této DP je vysvětlení a shrnutí důležitých informací týkajících se zmíněných témat, primárně pro učitele prvního stupně základních škol (s drobnými úpravami je využijí i vyučující na druhém stupni, případně SŠ) tak, aby je mohli využívat jako materiál při přípravách na výuku týkající se témat ekologie a Šumava.

Část praktická bude uvedena rozhovorem se zakladatelem projektu We Love Šumava, Richardem Brožem. Dále v praktické části bude několik ukázkových vyučovacích hodin, ve kterých se prolínají témata ekologie a Šumava.

Cílem praktické části DP je vedení rozhovoru s Richardem Brožem, zakladatelem projektu We Love Šumava a vytvoření her a aktivit, které se dají propojit s výukou na

prvním stupni ZŠ. Tyto výukové materiály žáky zábavnou formou seznámí, případně jim připomenou, důležité informace daných témat. Zároveň přitom budou naplněny jednotlivé cíle konkrétních předmětů.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem teoretické části této diplomové práce je vysvětlení a shrnutí důležitých informací týkajících se Národního parku Šumava, projektu We Love Šumava a environmentální výchovy na prvním stupni ZŠ, primárně pro učitele prvního stupně základních škol (s drobnými úpravami je využijí i vyučující na druhém stupni, případně SŠ) tak, aby je mohli využívat jako materiál při přípravách na výuku týkající se témat ekologie a Šumava.

V praktické části DP je rozhovor s Richardem Brožem, zakladatelem projektu We Love Šumava a vytvořené hry a aktivity, které se dají propojit s výukou na prvním stupni ZŠ.

3 TEORETICKÁ ČÁST

3.1 NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA A EKOLOGICKÁ VÝCHOVA

3.1.1 NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA

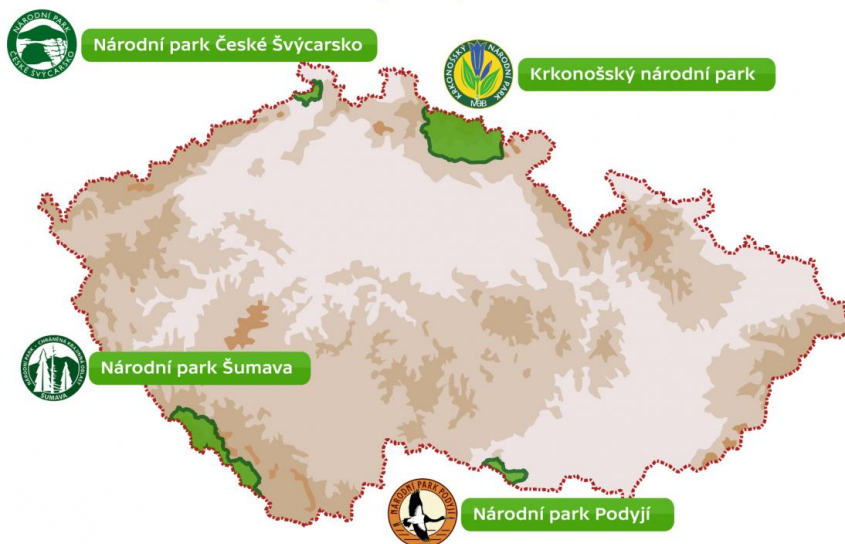
„Šumava byla vždy výjimečným místem, minimálně od 19. století. Z nejrůznějších záznamů v kronikách, v odborných lesnických popisech, turistických zápiscích, ale i v románech mnohých autorů v básních oceňovaných poetů, je už na první pohled znatelné, že prostředí Šumavy pro ně vždy bylo jedinečné.“ Nejdůležitější vždy byla příroda a její jedinečnost, divokost a tajemnost. První snahy o vyhlášení přírodního parku Šumava jsou datované již kolem roku 1911. Během téměř celého století se objevila spousta lidí, kteří chtěli prosadit Šumavě statut výjimečnosti vyhlášením různé formy ochrany přírody. Nejvíce se tomu přiblížilo snažení skupiny mladých lidí na přelomu 50. a 60. let. Díky jejich aktivitě zde vznikla alespoň Chráněná krajinná oblast. Další velká šance na vyhlášení národního parku přišla v 90. letech po Sametové revoluci. Vrcholem porevolučního snažení se stal 20. březen 1991. Vláda tehdy nařídila vyhlášení Národního parku Šumava na území téměř 700 km². Národní park Šumava tedy v letošním roce slaví již 32 let od svého založení (Obr. 1) (Dvořák 2020).

Národní park Šumava (Obr. 2) je rozsáhlé pohoří na území České republiky, Německa a Rakouska. Rozprostírá se v oblouku dlouhém přibližně 130 kilometrů, který kromě Šumavy obsahuje také Bavorský les a Mühlviertel. Šumava je největší národní park České republiky. Je zalesněna až z 85 % a patří mezi největší lesní oblast Čech. Řečtí dějepisci toto místo v minulosti nazvali keltským názvem Gabreta, což v překladu do češtiny znamená Pohoří kozorohů, údajně podle kozorožců, kteří zde žili. Češi dlouho neměli pro tuto oblast žádný jiný název. Kosmas uvádí, že mu říkali Les. V Dalimilově kronice ze 14. století je uveden název Bavorský les. Až od roku 1565 se začal užívat název Šumava. Pavel Stránský to vysvětlil tak, že ji místní lidé nazvali podle šumů větrů. Druhá varianta zvolení názvu Šumava je podle staroslovanského *šuma*, což byl hustý les. Němci Šumavu nazývají Böhmerwaldem, což se přeloží jako Český les a svou bavorskou stranu Bayerischer Wald neboli Bavorský les (Neudert a kol. 2001; Bárta a kol. 2007; Kučerová a kol. 2016; David a Soukup 2017).

„Nejhezčí je Šumava na jaře, v létě, na podzim a v zimě“^[1].

„Šumava je pro mě jiná. Jedinečná. Příroda je tu tajemná, s každým ročním obdobím ukazuje jinou tvář. Na poměrně malém území máme jezera, horské louky, řeky, nádherné vrcholy a tajemná místa z dob před i poválečných“ (Hejlík 2021).

Národní parky v Česku

Obr. 1 Národní parky v České republice [2].

Příloha č. B2

Zonace NP Šumava

Obr. 2 Národní park Šumava [3].

3.1.2 NÁRODNÍ PARK ŠUMAVA V HISTORII

Vědci si myslí, že evropská středohoří, ke kterým se řadí i Šumava, vznikla asi před jednou miliardou let. To znamená, že Šumava je starší než Alpy. Její členitý povrch je výsledkem dlouhotrvajících utvářejících horotvorných procesů (Neudert a kol. 2001).

Šumava byla osidlována již od pravěku. Právě v tomto historickém období se i v nejvyšších oblastech Šumavy pohybovali skupiny lovců či sběračů. Na počátku středověkého období se počet lidí obývajících místa Šumavy ještě zvětšil. V 10. století se začal rozvíjet obchod a vznikla Zlatá stezka, což je název pro obchodní cesty, které překračovaly Šumavu a spojovaly Čechy s Podunajím. V průběhu několika staletí měla stezka více různých názvů. Byla nazývána „pasovská“, „prachatická“, „česká“ nebo „solná“. Název stezky, jak ho známe dnes, se objevil až na počátku 16. století. Zlatá stezka byla znamením úspěšného a výnosného obchodu, který zde probíhal ^[4]. V okolí Kvildy a Zhůří se na zlatonosných tocích těžilo zlato. Dodnes se šumavské řece Otava říká zlatonosná. Ve 14. století se začaly rozvíjet vesnice a podél stezek vznikaly osady. Lidé potřebovali zemědělskou půdu a začali s odlesňováním. V této době zde také začaly vznikat sejpy, což jsou kopcovité útvary neodpovídající rázu krajiny. Sejpy vznikaly uměle z různých štěrků a písků použitých při rýžování zlata. Důležitou událostí 14. století byla stavba hradu Kašperk. Ten nechal postavit v roce 1356 Karel IV. Během dalšího století se v letech 1423–1431 v Pošumaví odehrálo několik vojenských střetů. Hrad Rabí byl dobyt Janem Žižkou. I v bitvě u Domažlic husité roku 1431 zvítězili nad křižáky. V novověku šlechta ovlivňovala osidlování hor a lidé se v 16. století začali stěhovat do šumavských lesů, především kvůli obživě. V této době zažívalo velký rozkvět sklářství, které zde mělo ideální podmínky v podobě dostatku dřeva a křemene. Pro místní obyvatele bylo hlavním zdrojem obživy hornictví, dřevařství, hutnictví, plátenictví a již zmíněné sklářství. V průběhu sedmnáctého století začal rozvoj obchodu na přeshraničních stezkách většinou vedoucích přes pralesy. V 18. století na území Šumavy vzniklo mnoho nových vesnic i samot. Také se v okolí statků objevovaly dřevařské kolonie. Když nebyla těžební sezóna, vyráběly se zde dřeváky a hospodářské náčiní. Na konci 18. století byl na žádost Jana Nepomuka I. ze Schwarzenbergu vybudován Schwarzenberský kanál. Sloužil k přepravě dřeva do rakouských zemí. V roce 1856 byl u Želnavy zabit jeden z posledních medvědů. Zastřelil ho místní lesník Johann Jungwirt při lovu, kterého se zúčastnilo více než 100 lidí. Osm let po této události byl nedaleko tohoto místa poražen Želnavský smrk. Rostl ve smíšeném pralesi a byl to pravděpodobně nejstarší strom Šumavy. Již v dalším století, tedy

ve 20., byly vyhlášeny Chráněná krajinná oblast Šumava, Národní park Šumava, Přírodní park Bavorský les a Národní park Bavorský les (Kučerová a kol. 2016).

3.1.3 ZAJÍMAVOSTI ZE ŠUMAVY

Stejně jako jiná místa i Šumava má své zajímavé vzpomínky. Zde uvádím několik nejzajímavějších, které stojí za zmínku. Většina z nich se pojí s minulostí.

V lednu a únoru se v Černém a Čertově jezeře těžil led do plzeňského pivovaru. Ze Šumavy odjelo do Plzně třicet vagónů s ledovým nákladem (Haller a kol. 2017).

Nad Černým jezerem je skalnatá Jezerní stěna s vrcholem Svarohu (1334 m n. m.), který je za dobré viditelnosti vidět z plzeňského Krkavce nebo Sylvánského vrchu (Haller a kol. 2017).

V roce 1923 se uzavřela silnice k Černému jezeru pro automobily (Haller a kol. 2017).

V letech 1970–1989 jezdila ze Špičáckého sedla k Černému jezeru kyvadlová autobusová doprava. Roku 1991 byla nahrazena koňským povozem a v roce 2010 jezdil k jezeru ekobus (Haller a kol. 2017).

Na jednom kameni u Čertova jezera jsou vytesány iniciály J. F. a rok 1900, ale nikdo neví, co to znamená (Haller a kol. 2017).

V roce 1947 se u jezera Laka natáčely některé scény z filmu Divá Bára podle povídky Boženy Němcové (Haller a kol. 2017).

Mezi nezákonné způsoby obživy patřilo i pašování. Mezi nejčastější a nejžádanější zboží patřily potraviny (sůl, cukr, mouka, káva), látky, a především brazilský šňupací tabák. Pašeráci byli většinou místní obyvatelé, kteří znali dokonale každý strom v okolí. Toto povolání se často dědilo z otce na syna. Od poloviny 18. století byly za pašeráctví udělovány přísné tresty, ale ani to Šumavě od pašeráctví nepomohlo. Definitivně ho přerušila až druhá světová válka (Haller a kol. 2017).

Ještě před sto lety měla voda v Roklanském jezeře téměř stejnou kvalitu jako pitná voda. Dnes v něm ale kvůli vysoké kyselosti nežijí žádné ryby (Haller a kol. 2017).

V Rokytské slati žije několik druhů vážek, které se nevyskytují nikde jinde na světě (Haller a kol. 2017).

3.1.4 ŠUMAVSKÉ POVĚSTI A LEGENDY

Šumavské pověsti a legendy jsou klíčem k životu našich předků. Vyprávění se totiž často traduje po mnohé generace a nese v sobě určitou starobylost. Díky zápisům zdejších sběratelů se vyprávění dochovala ve sbírkách či knihách. Šumavské pověsti odrážejí historický vývoj zdejšího osídlení, prolínání mytologie s křesťanským náboženstvím, pověřivost i etickou nauku o tom, jak se k sobě lidé mají vzájemně chovat. Jejich hlavními motivy jsou důležitost víry, štěstí a prosperity (Fibich 2020).

Tak jako v Krkonoších je strážným duchem Krakonoš, Lesní matka je dávnou vládkyní Šumavy, jejím strážným duchem a také vyjádřením tohoto drsného pohoří. Její a příběhy však spolu s ní a původním obyvatelstvem odešly a byly zapomenuty. Nejprve se objevuje jako Swiza, což je ženská obdoba keltského boha lesů Cernua, poté na sebe bere další podoby. Od klasické lesní ženy až po postavu ve starobylém svátečním oděvu s divokou vizáží (Fibich 2020). Zde uvádím několik pověstí a legend spjatých se Šumavou.

Divoké děcko

Kdysi šla jedna čerstvá matka do lesa pro dříví a děťátko si nesla v nůšce. Položila ho do stínu na okraj lesa. Sbírala klacky, když najednou uslyšela dětský pláč. Šla po hlase a v trní leželo dítě zabalené do mechu, vypadalo zanedbaně, a tak se o něj žena postarala a nakojila jej. Chtěla dítě položit zpátky, když se rozhrnuly větve a divoce vypadající žena stála před ní. Žena se lekla: „Bože, to je Lesní matka!“ A měla pravdu, byla to královna lesů, vlasy měla zelené, šaty z kůry a oči borůvkově modré. Drsně se ozvalo: „Co to děláš s mým dítětem?“ „Nic zlého, jen jsem ho opatřila a dala mu pít“ pravila ustrašená žena. Lesní matka poděkovala za její péči a za odměnu jí dala kus kůry, který si má odnést domů. Pak se i se svým dítětem ztratila za stromy. Žena si kůru prohlížela, ale nic zvláštního na ní nebylo. Pro jistotu si ulomila malý kousek, který si přihodila do nůše. Doma všechno vysypala na dvorku a najednou něco zazvonilo. Kůra se proměnila na několik zlatáček. Žena litovala, že si kůru neodnesla celou, ale již bylo pozdě (Fibich 2020).

Lesní matka v Pláních

Za Kašperskými Horami byly samé pláně a lesy, a tam žila Lesní matka. Měla spadeno na osamělé chodce a zbloudilé lidi, občas s nimi i drsně žertovala, ale jindy zase naháněla opravdový strach. Každý rok si vybírala mezi šumavskými obyvateli jednu oběť. Nejčastěji to byli ztepilí muži nebo mladá děvčata. Mnozí z nich se, dle záznamů, nikdy nevrátili domů (Fibich 2020).

Zlaté byliny

Jednou hnal ze statku Popelná malý klučina svěřené krávy na lesní pastvu. Na okraji hvozdu se posadil a vzlykal, protože jeho matička byla smrtelně nemocná. Najednou se před ním zjevila stařena v šatech z kůry, vlasy z mechu měla až k pasu a na krku jí visel náhrdelník z jehličí. Drsným hlasem řekla chlapci, ať natrhá tyhle žluté byliny a udělá z nich matce lektvar. Poté se obrátila a zmizela v lese. Doma z kytek udělali nápoj podle rady a matka se zázračně uzdravila. Další překvapení bylo, když na dně hrnečku našli zrnka zlata. Ještě dlouho potom děkovali Lesní matce, ale už ji nikdy nepotkali (Fibich 2020).

Lidožroutka

Uprostřed lesů nad Železnou Rudou žila děšivá žena. Jednou se u ní v lese ocitly dvě děti, které šly sbírat lesní plody a zabloudily. Snažily se najít cestu zpět, ale stále více zacházely do hvozdu. Po chvíli spatřily na stromech pověšené vnitřnosti, ale nepoznaly, že jsou to lidské pozůstatky. Poté narazily na příbytek, ze kterého vyšla Lesní matka. Zrovna měla plné břicho, takže i dobrou náladu. Ukázala dětem správný směr a zmizela ve svém království (Fibich 2020).

3.1.5 OCHRANA PŘÍRODY

Šumava společně s Bavorským lesem tvoří nejrozsáhlejší území lesů ve střední Evropě. Chráněná krajinná oblast Šumava byla vyhlášena již v roce 1963. K tomu vedla vysoká zachovalost přírodního prostředí s velkým množstvím přirozených nebo málo pozměněných ekosystémů v typické a jedinečné šumavské krajině. V roce 1991 byl nařízením vlády č. 163/1991 Sb. zřízen Národní park Šumava, a to na přírodovědně nejcennější části území CHKO Šumava. Toto území je jedinečné v národním i mezinárodním měřítku. Velkou část území národního parku zaujímají přirozené nebo velmi málo lidskou činností ovlivněné ekosystémy s mimořádným vědeckým a výchovným významem. Funkci ochranného pásma splňuje Chráněná krajinná oblast Šumava, která obklopuje Národní park Šumava. Šumava má velký význam také coby zdrojnice vody. Od roku 1979 je vyhlášena „Chráněná oblast přirozené akumulace vod Šumava“. Roku 1990 byl Šumava vyhlášena řídicím výborem UNESCO také za biosférickou rezervaci. Nejvýznamnějším předmětem ochrany jsou na Šumavě mokřady, především rašeliniště. Roku 1991 zde byla vyhlášena na základě Ramsarské úmluvy Ramsar site Šumavská rašeliniště (RS Šumavská rašeliniště). Podle zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody

a krajiny se metody a způsoby ochrany národních parků stupňují na základě členění území národního parku zpravidla do 3 zón ochrany přírody. Tyto vymezení zón se provádí s ohledem na hodnoty dané přírody. Současné vymezení platí již od roku 1995. V souladu se zákonem je nejprísnejší režim ochrany stanoven pro první zónu národního parku. V první zóně jsou zařazena nejvzácnější území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, například jezera, lesy nebo rašeliniště. S ohledem na tuto skutečnost je důležité, aby se návštěvníci národního parku pohybovali pouze po vyznačených turistických trasách. První zóna NP Šumava má rozlohu 8 807 ha, což je 12,9 % celkové rozlohy NP. Současný stav ekosystémů napovídá, že by mělo dojít k plošnému rozšíření první zóny, neboť současné vymezení je nedostatečné. Druhá zóna NP je potenciálem pro rozšiřování území zóny první. Má rozlohu 55 885 ha, což 82,1 % celkového území NP. Do této zóny patří území s významnými přírodními hodnotami, člověkem převážně pozmeněné lesní a zemědělské ekosystémy, které jsou vhodné především pro časově omezené, přírodě blízké a šetrné lesní a zemědělské užívání. Ve třetí zóně jsou zařazeny především zástavby. Pokud se to nerozporuje s posláním národního parku, je cílem udržet a podporovat využívání této zóny pro trvalé bydlení, služby, zemědělství, rekreaci i turistiku. Rozloha třetí zóny je 3 372 ha, což je 4,95 % z NP Šumava ^[5].

V současné době šumavskou přírodu chrání 4 velkoplošná chráněná území. Na české straně je to Národní park Šumava a Chráněná krajinná oblast Šumava. Na straně německé pak Národní park Bavorský les a Přírodní park Bavorský les. Tato čtyři území společně pečují o horské smrčiny, smíšené horské lesy, rozsáhlá rašeliniště, horské louky a pastviny, a také o řeky a ledovcová jezera. Společně plocha zalesněné části utváří největší téměř souvislý les ve střední Evropě, který je často nazýván Zeleným srdcem Evropy nebo Zelená střecha Evropy. Na Šumavě mají svůj domov desítky druhů ohrožených živočichů a rostlin. Někteří zde mají dokonce poslední životaschopnou populaci. Do této skupiny patří například tetřev hlušec, který se kromě Alp jinde ve střední Evropě nevyskytuje (Kučerová a kol. 2016).

3.1.6 EKOLOGIE

Ekologie je věda, která se zabývá zkoumáním vztahů organismů k vnějšímu prostředí a vztahů navzájem mezi organismy, tedy vztahy mezi živou a neživou přírodou. Slovo ekologie je odvozeno z řeckého oikos, což se překládá jako dům, domov nebo vlastnictví. Ekologie je věda biologická a je základem všech snah o ochranu a záchranu životního prostředí. Odborník na tuto vědu se nazývá ekolog. Takto můžeme označit i aktivisty, kteří

se zajímají o ochranu životního prostředí. Pojem ekologie poprvé použil roku 1869 německý filozof a biolog Ernst Haeckel. Jako samostatná vědní disciplína byla ekologie uznána až v roce 1910 na botanickém kongresu v Bruselu (Jakrlová a Pelikán 1999; Novotná a kol. 2001; Herčík 2004; Lucas 2004; Linhart 2019).

Základní ekologickou kategorií je prostředí. Je to soubor podmínek, které umožňují dlouhodobou existenci organismů. Nedílnou součástí prostředí je člověk, který se musí přizpůsobit. Životní prostředí člověka je takové, s nímž je člověk ve vzájemném působení, které využívá a ovlivňuje. Rozděluje se na tři základní složky – životní prostředí člověka přírodní, které vytvořila příroda sama; umělé, které vytvořil člověk a sociální. Prostředí spolu s organismy, které v něm žijí, tvoří celek, který se nazývá ekosystém. Tím je například les, jezero nebo louka (Podroužek a Jůza 2004; Linhart 2019).

Ekologie je jádrem porozumění našemu světu – slouží jako lepidlo, které spojuje informace z mnoha velmi odlišných vědních oborů. Vzhledem k tomu, že se naše životní prostředí neustále mění alarmujícím tempem, je nejdůležitější, abychom zlepšili naše chápání důsledků změny klimatu, neudržitelné těžby zdrojů, šíření invazivních druhů a znečištění. Základní zdroje, které lidstvo vyžaduje a potřebuje k životu na Zemi – jídlo, čistá voda, čistý vzduch a mnoho dalších – jsou nejlépe pochopitelné optikou ekologického porozumění (Bowman a kol. 2018).

Souborem všech činitelů prostředí, které organismus nebo populace v určitém prostoru využívá pro svoje životní funkce (množení, růst, potrava, vztahy mezi sebou) je ekologická nika. Nika je širší a obecnější pojem než stanoviště. Pokud se niky dvou druhů na jednom stanovišti překrývají, dochází k silné konkurenci a následnému vymizení jednoho z nich. Podle amerického biologa Oduma je stanoviště „adresou“ a nika „zaměstnáním organismu“. Nika může být velmi úzce omezena nebo naopak velmi rozšířena. Také lidé během života hledají svou vlastní niku, místo, kde by mohli a chtěli žít (Herčík 2004).

Podle organizace Greenpeace Česká republika 12. 4. vyčerpala přírodní zdroje pro rok 2023. Znamená to, že jsme vyčerpali všechny zdroje, které by nám příroda mohla za jeden rok poskytnout. Od této chvíle vstupujeme do „ekologického dluhu“, který může mít pro naši planetu fatální následky. *„Z přírody si bereme více, než je schopna produkovat a obnovovat. Ještě do 70. let nám planeta poskytovala více, než jsme spotřebovali. Od té doby ale naše globální spotřeba roste tak, že bychom aktuálně potřebovali asi 1,75 planety pro uspokojení naší spotřeby. Žijeme na dluh, který za nás zaplatí příští generace“* (Jan Freidinger z Greenpeace) ^[6].

„Ať už to uznáváme nebo ne, jsme závislí na světě přírody. Poskytuje nám každé sousto, které vložíme do úst, a vzduch pro každé nadechnutí. Je to ten nejužasnější dar, jaký nám byl dán, a my ho musíme ze všech sil chránit. Naše budoucnost závisí na naší schopnosti jednat právě teď“ (Fothergill a kol. 2019).

Ekologické problémy současnosti a blízké budoucnosti

- změna klimatu, časté extrémní počasí, stoupaní průměrné teploty
- nedostatek pitné vody a vody pro pěstování zemědělských plodin
- ztráta zemědělské půdy – výstavba obchodních center, obytných domů, silnic, skladišť a skládek
- vyčerpání přírodních zdrojů – ropy a dalších fosilních paliv
- hromadění odpadu – především plasty v oceánech
- znečišťování ovzduší, vody a kontaminace potravy (Linhart 2019)

3.1.7 EKOLOGICKÁ A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Pro název Enviromentální vzdělávání, výchova a osvěta se používá zkratka EVVO. V České republice často dochází k zaměňování pojmů ekologická výchova a environmentální výchova. Výchova environmentální je název novější, zaváděný ministerstvem životního prostředí od konce 90. let minulého století a není tolik rozšířen jako výchova ekologická. Dokonce i někteří odborníci považují oba názvy za totožné. Základem ekologické výchovy je zkoumání vztahů mezi organismy a jejich prostředím. Dříve se zaměřovala jen na osvětu a ochranu vzácných rostlin a živočichů. Environmentální výchova zkoumá působení člověka na ekosystémy. Do enviromentální výchovy patří také ochrana životního prostředí, prevence znečišťování životního prostředí a s tím související náprava a prevence škod vzniklých působením lidí, hospodaření s energiemi, využívání přírodních zdrojů a péči o lidské zdraví. Svým působením zasahuje i do dalších vědních oborů, například biologie, chemie, fyziky nebo etiky. Tato výchova zároveň odhaluje důsledky lidské činnosti způsobující devastaci a ohrožení života na Zemi. Jejím cílem je budovat v lidech odpovědný a pozitivní vztah k přírodě a pochopení její nenahraditelné ceny pro život. Podle některých odborníků je environmentální výchova vnímána jako nadřazená výchově ekologické, která je tedy jedním ze směrů environmentální výchovy (Bízková a kol. 2005; Bárta a kol. 2007; Leblová 2012).

3.1.8 STŘEDISKA ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY V NÁRODNÍM PARKU ŠUMAVA

V Národním parku Šumava se nachází 5 středisek environmentální výchovy včetně jedné Lesní dílny. Střediska environmentální výchovy se nachází ve Vimperku, Kašperských Horách, Stožci a Horské Kvildě. Do posledních dvou zmíněných center mohou jezdit děti až na týdenní výukové programy. Ostatní centra pořádají hodinové až celodenní programy. Všechna tato střediska spojuje heslo „*Národní park Šumava je tou nejlepší učebnou pod širým nebem*“^[7].

Středisko environmentální výchovy ve Vimperku nabízí výukové programy, které jsou zaměřené na přírodu a život v Národním parku Šumava pro děti a studenty od mateřských škol až po střední školy. Kromě programů pro školy organizují také akce pro veřejnost, nejčastěji pro rodiče s dětmi, které jsou zaměřené na poznávání šumavské přírody a tvorbu z přírodních materiálů^[8].

Středisko environmentální výchovy v Kašperských Horách realizuje výukové programy kromě prázdnin po celý rok. Programy jsou pro děti od mateřských škol až po studenty středních škol, a to nejen z okolí Šumavy. Při nepříznivém počasí je pro výuku k dispozici učebna vybavená pomůckami. Pokud to počasí dovolí, probíhá většina programů v přírodě. Rozsáhlý venkovní areál je přímo u střediska EV. Pracovníci SEV s dětmi často vyrazí poznávat krásy také do okolí Kašperských Hor, území Národního parku Šumava a CHKO Šumava^[9].

Středisko environmentální výchovy ve Stožci se zaměřuje na pobytové programy pro organizované skupiny žáků ZŠ a SŠ. Malá obec se nachází v nedotčené přírodě jižní části NP Šumava. Organizují také jednodenní výukové programy, tematické dny nebo programy pro širokou veřejnost. Programy probíhají většinou přímo ve vzácných ekosystémech šumavské přírody, což u dětí prohlubuje vztah k přírodě a umožňuje názorné učení. Přímo u SEV je ekopark, kde je několik samoobslužných interaktivních prvků. Přibližně jeden kilometr od SEV se nachází Puštíková stezka, která je dlouhá 1,6 kilometru a vrací se zpět do obce Stožec, přičemž celý okruh je dlouhý 4,5 kilometru. Zážitková stezka vede lesem většinou po nezpevněných pěšinách. Interaktivní didaktické prvky se věnují životu v lese, obnově lesa a významu tlejícího dřeva^[10].

Středisko environmentální výchovy v Horské Kvildě, což je malá obec ležící v nejkrásnější oblasti šumavských Plání v nadmořské výšce cca 1070 m n. m., se zaměřuje především na pobytové výukové programy pro třídní kolektivy žáků a studentů ZŠ, SŠ a VŠ. Kapacita pro ubytované ve SEV je 48 lidí. Programy zaměřené šumavskou přírodu probíhají v krásném okolí střediska. Při nepříznivém počasí je v budově k dispozici

učebna. Kromě pobytů organizují také programy pro veřejnost – přednášky, besedy, tvořivé dílny nebo přírodovědné vycházky ^[11].

Lesní dílna ve Stožci je nová bezbariérová učebna, která slouží pro školní programy i pro veřejné akce. Jejím cílem je seznamovat návštěvníky s historií Šumavy a podporovat setkávání lidí z české i bavorské strany Šumavy. Samotná učebna vznikla česko-německou spoluprací v rámci společného projektu správ národních parků Šumava a Bavorský les. Objekt je rozdělen na venkovní a vnitřní část. Uvnitř se nachází prostor pro různé činnosti, besedy nebo přednášky. Vybavená učebna nabízí rukodělné programy, při nichž účastníci mohou tvořením z přírodních materiálů navázat na tradiční řemesla staré Šumavy, aktivity na poznávání místopisu nebo lidových zvyků a aktivity na uvědomění si výjimečnosti území a významu ochrany přírody. Venkovní část je pro prožitkovou výuku, kdy je účastníkům k dispozici terasa a dřevěná poválka, které jsou situované směrem na Studenou Vltavu a její okolí. V letním období je venkovní areál doplněn o dřevěné didaktické prvky, které návštěvníky seznamují s šumavskou přírodou ^[12].

Mezi dalšími zajímavá místa na Šumavě patří návštěvnická centra Kvilda a Srní. Návštěvnické centrum Kvilda se věnuje jelenovitým a rysovi ostrovidovi. Ve venkovním areálu se nachází jelení a rysí výběh. Procházet jelením výběhem je možné pouze s průvodcem v prázdninových měsících. V období říje je vstup zakázán. Samostatně je možné zvěř sledovat ze 2 vyhlídek. Jelení výběh je velký přibližně 9 ha a rysí výběh má asi 0,5 ha ^[13].

Návštěvnické centrum Srní se věnuje šelmám. Ve vnitřní expozici zobrazuje život vlků a jeho soužití s člověkem. Venkovní areál nabízí 2 kilometry dlouhou procházku lesem, kterým se dojde až k vlčímu výběhu s lávkou. Vlci mají výběh velký přibližně 3 ha. Uprostřed výběhu ve výšce 3–4 metry nad zemí je lávka dlouhá 300 metrů. Během celé cesty i na samotné lávce se nachází naučný okruh a informační tabule o vlčích ^[14].

3.1.9 KAMPAŇ NENÍ ZVĚŘ JAKO ZVĚŘ

Nejen národní parky, ale celou Českou republiku a její přírodu, ničí velké množství odpadků, které v ní po návštěvnicích zůstává. V národních parcích je to o to horší, že se jedná o oblíbená a hojně navštěvovaná turistická místa. Nevhodně chovajících se turistů sice není mnoho, ale v absolutních počtech je to velké množství lidí. Navíc když víme, jak dlouho odhozené odpadky v přírodě přežívají, je důvod k obavám. Každý rok se konají akce na úklid přírody, kde se spousta lidí snaží o nápravu. Ideální situace by ale byla,

kdyby se takové akce nemusely vůbec pořádat. Správa Krkonošského národního parku se proto rozhodla řešit tento problém a v roce 2019 zrealizovala s přispěním evropských fondů osvětovou kampaň Není zvěř jako zvěř (Příloha 1, Obr. 1a–c). Různé druhy odpadků dostaly rodové i druhové jméno, kterými se běžně označují zvířata a rostliny. Nejčastěji se v přírodě vyskytuje například petlahvoň odhozenec, vlhčenec ubrouskový, sáčkovec šustilka nebo obalík sušenkovitý. Dosah i dopad této kampaně byl velký mezi veřejností i mezi odborníky. Ředitel Správy NP Šumava Pavel Hubený upozornil na paradoxní fakt, že právě odpady, které hyzdí přírodu, jsou častým námětem stížností návštěvníků. Z dotazníkového šetření, které probíhalo v letech 2017 až 2019, se dozvěděli, že jednou z věcí, která návštěvníkům NP Šumava nejvíce vadí, je množství odpadků, které zůstává po návštěvnicích. Právě to je velký paradox, že se jim nelíbí to, co sami dělají. Všechny národní parky (Šumava, KRNAP, České Švýcarsko, Podyjí) se domluvily a ve spolupráci s MŽP na rok 2021 připravily pokračování této kampaně, tentokrát s přesahem na území celé ČR. Podle ministra životního prostředí Richarda Brabce se v posledních letech tlak na českou přírodu zvyšuje, také díky Covid-19 (Dvořák 2021).

3.2 PROJEKT WE LOVE ŠUMAVA A JEHO VLIV NA NP ŠUMAVA

3.2.1 VZNIK PROJEKTU

Zakladatel projektu, Richard Brož ze Železné Rudy na Šumavě, začal s projektem We Love Šumava úplně spontánně. Rád trávil čas focením šumavské přírody a nechal si tento anglický název vyšít na mikinu. Poté si takto začal označovat své fotky na sociálních sítích, aby si je díky tomu mohl později vyhledávat. Postupně se k tomuto označení začali přidávat ostatní lidé a Richard Brož už nemohl své fotky mezi ostatními najít. I přes „nečeský“ název lidí na sociálních sítích pořád přibývalo, a tak Richard začal přidávat nejen své fotky, ale také fotky vyfocené ostatními milovníky Šumavy. Původní plán byl ukazovat Šumavu krásnou, takovou, jaká je, postupně s přibývajícimi fanoušky pomocí nich a společně s nimi pomáhat Šumavě a lidem žijícím na Šumavě. Do roku 2022 přispěli již přes 300 000 Kč do nemocnic, domova seniorů nebo jednotlivcům. Tým projektu tvoří Richard společně s jeho bratrem Filipem a přítelkyní Adélou. Dle Richardových slov se pomocí projektu snaží společně s lidmi lidem pomáhat ^[15].

Snaží se především na sociálních sítích a internetu propagovat krásy Šumavy, dělat osvětu ohledně chování v přírodě a také proti jejímu znečišťování, společně s lidmi za prodaná trička a další věci sází stromky. Občas pořádají různé dobročinné akce, jejichž

výtěžek věnují někomu, kdo to potřebuje. Tohle všechno tvoří a dělají bez jakýchkoliv dotací či příspěvků (Brož a Brož 2020).

3.2.2 TRIČKO S PŘÍBĚHEM

Poté, co si nechal Richard vyšívat na mikinu toto logo, začali se ozývat lidé, že by měli o něco podobného také zájem. Díky tomu vznikla stránka We Love Šumava, která je spojená s pomocí Šumavě. Zakladatelé nechtěli trička jen vyrábět a prodávat, ale chtěli to Šumavě nějak vrátet. Proto vzniklo Tričko s příběhem (Obr. 3; Příloha 2, Obr. 1–3). Postupem času k tričkům přidali také mikiny a nárazově i jiné sezónní zboží, například čepice, ponožky, lahve nebo tašky. Většinou je možnost objednání dvakrát do roka – na jaře a na podzim. Poté se za každý prodaný kus zasadí na Šumavě strom. Společně s Lesy ČR vyberou místo vhodné pro sázení a určí termín, který bývá na jaře z podzimního prodeje a na podzim z jarního prodeje. Majitelé triček a mikin si poté na dané místo mohou přijet stromek zasadit. Jsou to lidé ze všech koutů České republiky a často tuto sázeckou akci spojí s jinými výlety a udělají si prodloužený víkend na Šumavě. V případě, že se někdo nemůže sázení zúčastnit, zasadí stromek za něj a on si ho později bude moci zkontrolovat. Na místě sázení je vždy tabule se jmény majitelů stromů. Svůj strom si zde vysadili i některé známé osobnosti – Bára Strýcová, Vojta Kotek či Marek Ztracený, který ze Šumavy pochází a stále zde žije. V současné době se na Šumavě díky projektu zasadilo více než 25 000 stromů, převážně listnatých. Kromě toho se během minulého roku ve dvou starých ovocných sadech zasadilo také 111 ovocných stromů. Jsou to místa, kde se před 2. světovou válkou hospodařilo. Sady jsou volně přístupné pro všechny návštěvníky Šumavy [16] Brož a Brož (2020).

Obr. 3 Trička s příběhem (vlastní tvorba).

3.2.3 Ekoboxy

Pomocí Ekoboxů (Obr. 4) se bratři Richard a Filip rozhodli poukázat na to, jak dlouho přírodě trvá, než rozloží a „zbaví se“ toho, co v ní turisté zanechají. Například klasický dětský vlhčený ubrousek se bude rozkládat i stovky let, jelikož je to vlastně plast. Do boxů umístili nejčastější odpadky nacházené v lesích. U každého je popis o tom, jak dlouho se daný produkt ve volné přírodě bude rozkládat. První Ekobox, který byl umístěn do šumavské přírody, se nachází při cestě na Černé jezero. Během pár let přibylo několik dalších boxů – na hradě Kašperk, ve Vlčím výběhu na Srní nebo na Prášílech (Brož a Brož 2020).

Obr. 4 Ekobox při cestě na Černé jezero ^[17].

3.2.4 KONCERTY PRO ČISTOU ŠUMAVU S MARKEM ZTRACENÝM

V červenci roku 2019 se konal první koncert pro čistou Šumavu (Obr. 5, Příloha 3, Obr. 1a–d). Byl jedinečný v tom, že vstupenka na něj se nedala koupit a nikdo dopředu nevěděl místo ani čas. Také byl určen pouze pro omezený počet lidí. Kdo se chtěl koncertu zúčastnit musel najít nějaké znečištěné místo na Šumavě, vyfotit ho, poté ho uklidit a uklizené opět vyfotit. Fotky se posílaly organizátorům akce a pokud jste se vešli do počtu účastníků, přišel vám email s místem a časem srazu. Místo prvního koncertu se nacházelo několik metrů od vrcholu Pancíře, zde byly připraveny dvě kytary a dva pařezy pro Marka a jeho kytaristu Patrika Bartka. Prvního koncertu se zúčastnilo přibližně 150 lidí. Druhý koncert následoval hned další rok. Princip koncertu pro čistou Šumavu byl stejný a vstupenka na něj se opět nedala nikde zakoupit. Termín byl stanoven na 6. září 2020

a místo koncertu bylo tentokrát na nádvoří hradu Kašperk. Více než 200 lidí se zapojilo do úklidu a tím odlehčili Šumavu od desítek kilo odpadu [18].

Obr. 5 První koncert pro čistou Šumavu (vlastní tvorba).

3.2.5 „OTEVŘENÉ DVEŘE“

Tato „atrakce“ se stala velice úspěšnou a oblíbenou. Zakladateli se zdálo, že na Pancíř se mezi ostatními šumavskými místy a vrcholy zapomíná a zároveň chtěl ulevit nedalekým ledovcovým jezerům od náporů turistů, kteří si raději vybrali výlet na jezera kvůli rovné cestě než na Pancíř do kopce. Dveře (futra) stojí na vrcholu Pancíře s výhledem do Hamerského údolí a na Nýrskou přehradu (Obr. 6). Spoustě lidem otevřely dveře cestu k samotné Šumavě. Někteří lidé prý vyšli na vrchol ke dveřím jen kvůli fotce na sociální síti a do té doby je příroda nijak nezajímala. Ale díky tomuto objevu se na Šumavu začali vracet a objevovat i další zajímavá místa. Jsou to vlastně staré dveře vsazené do dobového rámu, které vytvořil Jiří Sýkora. Po prvním roce fungování autoři vymysleli, že za každou fotku s označením „#otevrenedvere“ na sociální síti darují jednu korunu někomu, kdo to potřebuje (nemocnice, domov seniorů, dětský domov apod.). Na konci roku vždy vyberou, komu udělají radost. Před Vánoci například pozvali společně se

sušickou charitou do kina 30 dětí ze sociálně slabších rodin. Děti koukaly na pohádku a poté vyšly ven, kde byl připravený stromek s dárky (Brož a Brož 2020; Hejlík 2021).

Obr. 6 Otevřené dveře (vlastní tvorba).

3.2.6 DESKOVÁ HRA

Desková hra Milujeme Šumavu (Obr. 7) vznikla během pandemie covidu, kdy nikdo nemohl na Šumavu. Hrací plán obsahuje cestu od západu po jih Šumavy. Začátek trasy je v Sušici, pokračuje se přes Modravu až na Lipno. Po cestě můžeme stoupnout na kvízová políčka. Když odpovíme správně na otázku, získáváme obodovanou kartičku s fotkou Šumavy. Tyto fotky byly foceny fanoušky. Také můžeme stoupnout na políčko „ochranář“, což znamená, že jsme udělali něco, co nesmíme. Těchto karet je 25 a znázorňují 25 hříchů, které turisté na Šumavě nejčastěji dělají. Za to vám dá ochranář nějaký trest – sebere kartičku nebo něco podobného. Když Šumavu projdeme, dostaneme se do cíle, kde nemusíme být první. Důležitý je součet bodů, které jsme nasbírali po cestě Šumavou. Podle počtu bodů získáme titul – víkend’ák, luft’ák, rodák, král Šumavy nebo šumavská legenda. Aby se tato hra mohla vyrobit, byl spuštěn předprodej na jedné internetové platformě, kde si ji lidé mohli předobjednat. Bylo potřeba vybrat 400 000 Kč, což se povedlo během jednoho dne. Také za každou prodanou hru byl na Šumavě vysazen strom.

Obr. 7 Desková hra Milujeme Šumavu (vlastní tvorba).

3.2.7 OSVĚTA WELOVEŠUMAVA

Kromě vlastních aktivit a akcí se autoři projektu věnují také tomu, co nevhodného nebo zakázaného turisté na Šumavě dělají. Někdy i ve spolupráci s dalšími lidmi se snaží upozornit na to, co je nebezpečné pro šumavskou přírodu nebo také pro lidi. Několik takových článků se hojně sdílelo na sociálních sítích, a tak se snad tyto informace dostaly k co nejvíce lidem ^[19].

Šumavská jezera jsou velkým lákadlem v zimě i v létě. Chození po zamrzlých vodních plochách ledovcových jezer může přírodu nenávratně poničit. To se děje i přes to, že do těchto míst je vstup zakázaný z důvodu ochrany přírody a krajiny. Jezera prochází těžkou zkouškou již od 70. let minulého století. Kvůli kyselým dešťům z nich vymizel téměř všechn život. Od roku 1989 se všechna ledovcová jezera řadí do vyhlášených oblastí ochrany přírody – Národní park Šumava nebo CHKO Šumava. Poznat místo, kam je vstup zakázán, je jednoduché. Všude se nachází tabule s velkým státním znakem a nápisem „Národní přírodní rezervace“ nebo „I. zóna“. Kromě toho je zde také označení na stromech nebo na tyčích. Je to pruhové značení červenou barvou, dva pruhy směřují vně hranice území a jeden směřuje dovnitř chráněného území. U Čertova jezera je toto značení přímo na hrázi na smrku. Díky úspěšné ochraně přírody se nedávno vrátili pstruzi do jezera Laka. Jde nejen o záchranu přírody, ale také o bezpečnost lidí. Šumavská jezera, která jsou hluboká více než 30 metrů, nemusí být promrzlá po celé své ploše. Trvalo by desítky minut, než by se tam dostala pomoc a v ledové vodě by se tonoucí na hladině udržel sotva

pár minut. V případě záchrany tonoucího pomocí vrtulníku může být navíc ohrožena populace tetřeva, který hnízdí ve stěně a v zimě potřebuje mít klid. Ale nejen případný vrtulník nad jezerem ho může ohrozit, k vyrušení mu stačí hluk pobíhajících lidí na jezeře. Kromě těchto závažných a životů ohrožujících důvodů, je tu ještě další. Na botách můžeme na plochu jezera nanosit spoustu věcí a nečistot, které se po roztání ledu dostanou do vody a můžou ohrozit místní flóru a faunu [19].

V létě si někteří návštěvníci chtějí zpříjemnit horký den osvěžující koupelí přímo v jezeře. I přes to, že platí přísný **zákaz koupání v jezerech**. Šumavská jezera patří k nejčastěji navštěvovaným místům na Šumavě. Během letní sezóny je navštíví několik set tisíc turistů. Nejčastěji je to na Černém jezeře na Železnorudsku. Koupáním v jezeře se poškozují velmi citlivé vodní ekosystémy jezer. Znečištění během koupání negativně ovlivňuje přírodní prostředí místních rostlin a živočichů. Ekosystém jezer je citlivý na jakékoliv změny, které koupání přinese, také se tím zvyšuje kyselost. V minulosti měly kyselé deště významný vliv na úbytek drobných živočichů, například buchaneček nebo perlooček, které se opět pomalu začínají objevovat. Kromě ničení jedinečných biotopů se koupání může dost prodražit. Strážci mohou za takové koupání dát pokutu i několik tisíc korun [19].

Běžkařské stopy a pohyb po nich je v poslední době často opakující se problém. Kvůli různým omezením a lockdownům trávili lidé více času venku v přírodě, což je samozřejmě v pořádku, když dodržují základní pravidla. Úprava šumavských běžeckých stop se dělá strojově i několikrát týdně, podle sněhových podmínek. To stojí spoustu úsilí i peněz. Aby čerstvá stopa vydržela co nejdéle, je potřeba, aby se v ní pohybovali pouze běžci na lyžích. Chodci bez běžek by do běžeckých stop neměli vůbec vstupovat. Nesmí se tam ani se sněžnicemi a zákaz platí také pro psy. Pokud se do sněhu vytvoří chůzí díry, jízda je pro běžkaře nekvalitní, ale také nebezpečná. A když se náhodou do stopy jako pěší dostanete, měli byste se držet při jejím kraji, abyste upravenou stopu co nejméně poškodili [19].

Pyramidy z kamenů jsou poslední dobou vidět na různých místech šumavské přírody. Nejčastěji jsou v řece nebo kolem řeky, ale bývají také na kopcích. Spousta lidí vůbec neví, že tím něčemu škodí a jen si tak postaví pyramidu z kamenů z okolí. Poté přijde další turista, který ji uvidí a postaví vedle další a takto to pokračuje pořád dál a dál. Někdo si třeba myslí, že je to nějaká hezká řetězová hra a nechce ji tedy přerušit. A co je na takových pyramidách tedy špatné? Na kameny v korytech řek ukládají ryby své jikry. Mají pod nimi své „obydlí“ drobní živočichové nebo larvy hmyzu. Také na takových

kamenech mohou růst rostliny důležité pro vodní ekosystém. Když ale kameny vyndáme z vody, živočich nebo rostlina zůstane na kameni nebo bez úkrytu, a to pro ně znamená smrt. Ale nejen pyramidy ve vodě nebo u vody jsou nebezpečné, také hromádky na hřebenech hor přírodě ubližují. Když rozebereme kamenné půdy na hřebenech a postavíme pyramidu, přeruší se tím proces, který trval stejně jako ve vodě tisíce let. A zpátky už ho nikdo nevrátí. I drobné kamínky naruší geomorfologické procesy na horách. Pokud nějakou pyramidu z kamenů uvidíme, měli bychom ji shodit a zastavit tak řetězovou reakci. Navíc tím pomůžeme správcům parku, kteří pyramidy musí pracně bourat ^[19].

3.2.8 PROJEKT WE LOVE ŠUMAVA POMÁHÁ

Hodiny

V rámci výročí třiceti let od pádu komunismu, který Šumavu velmi poznamenal, nechali autoři projektu vyrobit nástěnné hodiny z pryskyřice a historických artefaktů (Obr. 8) jako symbol ubíhajícího času. Hodiny vyrobila firma Millwood. V lese našli zbytky ostatních drátů a s pomocí detektorů také nábojnice. Od známého získali dřevo ze sloupů železné opony. To vše dali do pryskyřice a hodiny byly na světě. Hotové hodiny se pak vydrazili za 50 000 korun. Peníze autoři věnovali rodině ze Šumavy na pomoc pro syna, který je po dětské mozkové obrně ^[20] (Brož a Brož 2020).

Obr. 8 Hodiny pro dobrou věc ^[20].

Sázení s FN Motol

S fakulní nemocnicí Motol zorganizovali na jaře roku 2022 sázení stromků pro jejich onkologické oddělení, které každý rok pořádá výšlap s jejich pacienty na nějaký kopec. Společně se podívali na vrchol Pancíře a poté na Šumavě vysázeli tisíc buků (Obr. 9) [21].

Obr. 9 Sázení s FN Motol [21].

Znamé osobnosti podporující projekt

Projekt je již tak oblíbeným a proslulým, že si k němu našlo cestu i několik známých osobností, kteří se na Šumavu pravidelně vrací a rádi šumavské aktivity podporují. Je to například herec Vojta Kotek (Příloha 4, Obr. 1), tenistka Bára Strýcová, režisér Jiří Strach, kajakář Vavřinec Hradilek, moderátorka Lucie Výborná, herec Lukáš Hejlík, kuchař Marek Fichtner, herec Matěj Hádek, moderátoři Zorka a Míra Hejdovi, šumavská legenda a učitel Emil Kintzl (Příloha 4, Obr. 2), a samozřejmě také již zmiňovaný zpěvák ze Šumavy Marek Ztracený [22].

3.2.9 ŠUMAVSKÉ VÝLETY S WE LOVE ŠUMAVA

Cestování a turistika v přírodě se v posledních letech stává čím dál více oblíbenou volnočasovou činností mnoha lidí. Určitý podíl na tom má jistě i koronavirová pandemie, kdy lidé nemohli chodit téměř nikam a zbyla jim „jen“ příroda. Je skvělé, že stále více lidí i dětí navštěvuje přírodu a památky v ní. Ale má to i stinnou stránku. Bohužel tady platí rovnice čím více lidí, tím více nepořádku a znečištění. Je tedy důležité uvědomit si

následky a snažit se, abychom při našich cestách do přírody zanechali co nejmenší „stopy“ a ideálně žádné. Vhodným řešením je ekoturistika.

Turistický sektor zodpovídá za emise téměř 5 miliard tun CO₂ ročně, což je 8 % všech emisí. Už samotná doprava do destinace způsobuje velké znečišťování. Pouze letecká doprava produkuje 12 % všech emisí z tohoto sektoru. Další znečištění vzniká při stavbě a údržbě turistických zařízení, při prodeji jídla a pití a také při výrobě suvenýrů. V současné době tedy turistický ruch přispívá ke klimatickým změnám, které mohou paradoxně vést až k jeho úpadku. *„Pokud nám záleží na životě a na naší planetě, pokud chceme, aby i naše pravnoučata žila v úžasném světě, a pokud si vážíme lidi, pak musíme také vnímat životní prostředí a jeho ochranu.“* (Stendardi 2021).

Ekoturista je cestovatel, který si uvědomuje všechny ekologické důsledky a následky svého cestování. Když navštíví nějaké místo a poté ho opouští, zanechá ho v lepším stavu a se spokojenějšími lidmi. Pojmy „ekoturistika“ a „ekologicky udržitelná turistika“ používáme k popisu vztahů mezi turistikou a udržitelností (Stendardi 2021).

Královský hrad Kašperk

Již při cestě do Kašperských Hor můžeme nad městem v lesích spatřit královský hrad Kašperk, který je dominantou celého okolí.

Přímo k hradu vede několik pěších cest šumavskou přírodou. Hrad Kašperk stojí na skále ve výšce 886 m n. m. Zaujme svou monumentálností a dvěma věžemi hradního paláce, které tvoří siluetu celého hradního komplexu. Hrad byl vystavěn v roce 1356 na pokyn českého krále Karla IV.

Prohlídky a kulturní akce se na zdejším nádvoří konají po celý rok. Na tomto nádvoří a v okolí celého hradu se dokonce natáčela oblíbená pohádka Jiřího Stracha, *Anděl Páně*. Naproti samotnému hradu stojí zřícenina Pustého Hrádku, který je ještě výše než Kašperk a nabízí tedy krásné výhledy do okolí. Hrádek dříve sloužil na obranu hradu a vybudován byl pravděpodobně v 15. století ^[23].

Pramen Vltavy

O tom, že Vltava pramení právě na Šumavě, se učí žáci již na prvním stupni ZŠ. Začíná svou cestu dokonce dvěma toky – Studenou Vltavou a Teplou Vltavou, která pramení na české straně. Nejlepší cesta k pramenu vede z Kvildy, což je nejvýše položená obec v ČR s nadmořskou výškou 1065 metrů.

Zajímavé je, že jeden jediný pramen Vltavy vlastně neexistuje, je tu pouze upravený symbolický pramen, ke kterému vede chodník. Ve skutečnosti má Vltava nespočet pramenů, které jsou na jihovýchodní straně Černé hory ^[24].

Nejmenší ledovcové jezero na Šumavě

Při cestách po Šumavě málokdo nenavštíví alespoň jedno ze šumavských jezer. Nejmenší z nich je jezero Laka. K jezeru můžeme dojít pěší procházkou nebo dojet na kole a pokud je v zimě dostatek sněhu, je ideální dojet k němu na běžkách.

Laka je sice se svou maximální hloubkou 3,9 metru a rozlohou 2,5 ha nejmenším šumavským jezerem, ale zároveň je nejvýše položeným šumavským jezerem. Nachází se totiž v nadmořské výšce 1096 metrů. Nad jezerem je vrchol Plesné s výškou 1336 m n. m. Pro jezero jsou typické ostrůvky, které plavou po hladině a jejich poloha se tak průběžně mění. Ostrůvky jsou většinou porostlé rašeliníkem nebo borůvkám. Další zajímavostí je, že jezero Laka nemá kamenité dno jako všechna okolní jezera, ale na jeho dně leží vrstva rašeliny ^[25]. V minulosti na břehu jezera stála rota pohraniční stráž, dnes je na tomto místě zarůstající lesní louka ^[26].

Klostermannova rozhledna

Jak už název vypovídá, rozhledna je pojmenovaná po Karlu Klostermannovi, spisovateli, který se během svého psaní zaměřoval na Šumavu. Rozhledna se nachází v obci Javorník ve výšce 1065 m n. m. Vysoká je 39 metrů, výška v ochozu je 30 metrů a nahoru vede 197 schodů ^[27]. Výhled z rozhledny je jedinečný do všech světových stran – lze vidět Pancíř, Ostrý, Velký Javor, Churáňov, část Českobudějovické pánve, Rabí, Písek či Brdy (Obůrková 2007).

Rozhledna Poledník

Tato rozhledna je známá především díky své netypické stavbě. Pěší procházku na Poledník je ideální začít v malé obci Prášily. Cesta k vrcholu může být v horkých letních dnech pro někoho velice náročná. Je to hlavně tím, že podél turistické cesty poslední desetiletí není žádný les, takže chybí potřebný stín. Je tedy důležité s tímto faktem počítat.

Poledník je také často nazýván Polední hora a své jméno získal od prášilských dřevařů. Místní totiž věděli, že když se slunce vyhoupllo nad vrchol této hory, nastalo poledne, a tedy i čas oběda. V 60. až 70. letech minulého století bylo na vrcholu vybudováno tajné vojenské zařízení. Byla to tak tajná stavba, že bychom ji nenašli ani

v tehdejších mapách. V roce 1990 armáda objekt opustila a vše kromě hlavní věže bylo zbouráno. Věž se dostala pod Správu Národního parku Šumava, zrekonstruovala se a přestavěla a v roce 1998 se otevřela turistům jako rozhledna.

Ve třech ochozech se nachází galerie dávné minulosti. Rozhledna je vysoká 37 metrů a na její vrchol vede žebřík. Ze samotného vrcholu lze vidět mnoho významných šumavských vrcholů, například Roklan, Velký Javor nebo Boubín. Když je dobrá viditelnost, je možné zahlédnout hřebeny Alp^[28].

Rozhledna Svatobor

Rozhledna Svatobor nabízí krásné výhledy nejen na nedalekou Sušici. Stojí na vrcholu 845 metru vysokého Svatoboru přímo nad městem Sušice. Rozhledna je kamenná a je vysoká 31,6 metru. Nahoru se dostaneme po 182 dřevěných schodech. První rozhledna zde byla postavena již v roce 1894, ale pro špatný technický stav byla roku 1934 zbořena. Ještě ve stejném roce, během tří měsíců, byla postavena nová. Z vrcholu je, kromě již zmíněné Sušice, vidět zřícenina hradu Rabí, Poledník, Velký Javor a další šumavské vrcholky. V současné době je zde v provozu restaurace i ubytování. K rozhledně se dá dojít procházkou ze Sušice, trasa je dlouhá přibližně 3,5 kilometru nebo se dá vyjet autem téměř až nahoru^[29].

Rozhledna Pancíř

Na vrcholku Pancíře, který se nachází ve výšce 1212 m n. m., byla již roku 1880 postavena jednoduchá dřevěná rozhledna vysoká 18 metrů. Tu zde postavil německý turistický klub. V září roku 1923 zde byla otevřena turistická chata s rozhlednou, která se jmenovala Matušova chata. Klub českých turistů ji postavil během 5 měsíců. Současný název je horská chata Pancíř. I z této rozhledny lze vidět krásy Šumavy. Můžeme zahlédnout Kašperské Hory, Boubín i Klatovy. Z druhé strany za dobré viditelnosti lze vidět také Alpy. V budově se nachází restaurace s terasou, která nabízí také nádherné výhledy. Nedaleko od Pancíře jsou umístěné již zmíněné „Otevřené dveře“ projektu WLŠ^[30].

Na vrchol Pancíře je možné vyjet sedačkovou lanovkou ze Špičáku. Samozřejmě sem vede také několik turistických tras vhodných pro pěší turistiku nebo cyklistiku.

3.3 EKOLOGICKÁ A ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA NA PRVNÍM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Realizování environmentální výchovy na prvním stupni základní školy je v České republice v současnosti povinné. Povinnost vznikla na základě nového školského zákona od 1. září 2007, a to alespoň v 1. a v 6. ročníku. Od roku 2012 je ale environmentální výchova již povinná ve všech třídách na všech základních školách v České republice. Tato povinnost je vyústěním třicetiletého procesu, který začal deklarací OSN v Tbilisy roku 1977, kterou naši politici podepsali o rok později. V meziobdobí environmentální výchovu realizovali pouze dobrovolníci z řad učitelů nebo vedoucích mimoškolních aktivit a účastnili se jich jen žáci se zájmem o problematiku a celkově o přírodu. Environmentální výchova je zařazena mezi šesti průřezovými tématy. V současné době je její realizace podložena dvěma kurikulárními dokumenty, a to sice Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV 2021) a nově také Doporučenými očekávanými výstupy. Nejdůležitějším a dlouhodobým cíle environmentální výchovy je budoucí zodpovědné chování k přírodě i životnímu prostředí. Dnešní děti by se i za dvacet i více let měly rozhodovat pro přírodu, a ne proti ní. Děti by měly být co nejvíce zapojovány do běžného, ideálně udržitelného života. Nežijí totiž izolovaně a netráví veškerý čas hrou. Rády se podílejí na reálném životě dospělých a učí se tím sebeobsluže. Vše vnímají, a tak vidí také udržitelné chování učitelů, rodičů a dalších dospělých. Podle svých možností pracují společně s dospělými na zahrádce, vyrábí různé předměty z přírodních materiálů a účastní se sezónních aktivit (Jančaříková 2015; RVP ZV 2021).

Poslání ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty můžeme souhrnně popsat jako cílevědomé pedagogické úsilí o utváření odpovědnějších názorů, postojů a chování ve prospěch udržitelných způsobů pobývání člověka na Zemi. K tomu je zapotřebí osvojit si také obdiv, úctu a pokoru k přírodě. Ekologická výchova směřuje k postupnému osvojování zásad ekologické etiky, tak aby se stala sociální normou. Ekologickou výchovou bychom chtěli dosáhnout stavu, kdy dospělí i děti považují péči o přírodu a životní prostředí za svůj nejdůležitější zájem. Snahou ekopedagogů je vzbuzovat a udržovat mezi dětmi i dospělými zájem o šetrnější životní styl, o přírodu a rozvíjení tvořivosti (Máchal 2000).

Didaktika ekologické výchovy má oproti jiným didaktikám určité odlišnosti. Jednou z nejpodstatnějších je zřetelný důraz na mravní a sociální rozměr oboru projevovaný zejména větším zájmem učitele o názory žáka než o pouhé opakování probrané látky.

Největší prostor se snažíme věnovat výcviku věcné argumentace, ale i naslouchání názorům jiných lidí a respektování jiných úhlů pohledu na daný problém. V ekologické výchově není nejdůležitější objem poskytnutých informací, ale jejich odborná správnost a aktuálnost. Didaktika EV naléhavě potřebuje rozšířit a prohloubit přímý kontakt dětí s živou přírodou. U dětí mladšího školního věku nejprve převládá spíše přirozená zvědavost. O to důležitější se poté jeví jedno z pravých posláních ekopedagogů: ukazovat dětem krásu a velikost přírody. Snaha o maximální využívání bezprostředního kontaktu s přírodou, práce s živými přírodninami a přímá pozorování v biotopech se musí stát výraznou předností ekologické výchovy. Dovednosti a návyky, které žáci získají při terénních cvičeních a hrách s přírodovědnou a ekologickou tematikou provozovaných v přírodě, jsou nenahraditelné výukou v interiéru školy.

Ekologická výchova znalostní

Má za cíle základní ekologické souvislosti, rozmanitost, biodiverzitu, základy environmentalistiky, principy ekologické etiky, smysl skromnosti, vyčerpatelné přírodní zdroje, člověka jako součást přírody a kulturního dědictví, ochranu přírody a krajiny, právní a ekonomické souvislosti péče o ŽP, zásady ekologického chování a jednání apod.

Příklady metod a forem při výuce: knihy, učebnice, pomůcky, časopisy, videa, internet, přednášky a besedy, soutěže, hry, poznávačky, pozorování, eseje, úvahy, návštěvy muzeí a výstav, pátrání po historii regionu nebo obce.

Ekologická výchova prožitková

Má za cíle přímé kontakty s přírodou, s různými podobami životního prostředí, lásku k přírodě, zvýšení její obliby mezi lidmi, posílení sounáležitosti lidí s přírodou, vědomí vyčerpatelnosti přírodních zdrojů, osvojení praktických dovedností k péči o ŽP, obdiv, úctu a pokoru k řádu přírody a ke všem formám života, úctu k lidské práci, ke kořenům lidové kultury, tradicím, k dobrovolnému skromnosti, péči o zvláště chráněná území, osvojení základních rukodělných postupů při práci s přírodními materiály.

Příklady metod a forem při výuce: terénní praktiky, kurzy, pozorování přírody, poznávání chráněných území, mapování přírody, hodnocení krajiny, měření, dokumentace a vyhodnocení, práce s určovacími klíči, péče o zvířata a rostliny, práce s přírodními materiály, práce na školní zahradě, práce na pomoc přírodě, rozvíjení lidových tradic a zvyků, hudební, dramatická a výtvarná výchova.

Ekologická výchova postojová

Má za cíle spolupráce ve skupině, upevnění vazeb mezi dětmi, rodiči a prarodiči, úctu k rodině a předkům, komunikaci s jinak zaměřenými skupinami, aktivizaci lidí k péči o ŽP, schopnost formulace vlastního názoru, úctu k jiným kulturám, posílení vztahu k rodišti, regionu a k péči o zemi i Zemi.

Příklady metod a forem při výuce: simulační hry, projektová a tematická výuka, tematické exkurze, aktivity s prvky globální výchovy, výpomocné solidární brigády, osobní příklad pedagoga a lidí z praxe, akce Den Země apod (Máchal 2000).

3.3.1 PROGRAMY

V této kapitole je zmíněno několik nejznámějších programů a organizací, které souvisí s ekologickou a environmentální výchovou a při výuce mohou pomoci vyučujícím i žákům s konkrétnější představou o dané problematice.

Ekoškola

Program Ekoškola v České republice zastřešuje vzdělávací centrum TEREZA. Ekoškola podporuje děti a učitele v proměně školy v příjemnější prostor s ohledem na životní prostředí. Žáci jsou vedeni k aktivnímu zájmu o školu, kde tráví podstatnou část dne. Je důležité, aby se zapojila opravdu celá škola. Děti se stanou členy Ekotýmu. Většinou bývají zapojené děti od 4. do 9. ročníku, ale je možné zapojit i děti mladší. V mezinárodním programu Ekoškola je zapojeno již 19 milionů dětí v 67 zemích světa. V Senátu České republiky se pak tituly Ekoškola předávají (Tláskalová 2021).

Světová škola

Program Světová škola rozvíjí environmentální témata, věnuje se ochraně přírody, podporuje různé projekty na ochranu živočichů a také se věnuje dětské práci, chudobě a oblasti lidských práv. Pracuje se podle metodiky uč se – zjišťuj – jednej. Titul Světová škola získalo v České republice již přes sto škol a dvě stovky dalších škol v Evropě (Tláskalová 2021).

Fairtradová škola

Fair trade znamená férový nebo spravedlivý obchod. Je to způsob obchodu, který usiluje o dodržování sociálních a environmentálních hodnot. Podporuje drobné pěstitele a producenty z rozvojových zemí. Při plnění kritérií fairtradové školy je možné se zapojit

do celostátní osvětové akce Férová snídaně, která se pravidelně koná druhou sobotu v květnu. Je to piknik v parku, na školní zahradě nebo třeba na náměstí, kde se sejdou dobrovolníci, kteří tím vyjadřují podporu pěstitelům po celém světě. První obchod specializovaný na fair trade produkty vnikl v Nizozemsku již v roce 1959 (Tláskalová 2021).

Skutečně zdravá škola

Program Skutečně zdravá škola se zaměřuje na kvalitu školního stravování a zlepšení stravování dětí, což se poté promítá do zlepšení jejich zdraví. Zabývá se pěstováním a výběrem vhodných potravin z hlediska zdraví a také udržitelného chování vůči životnímu prostředí. V programu Skutečně zdravá škola se může získat bronzový, stříbrný nebo zlatý certifikát (Tláskalová 2021).

Les ve škole

Program Les ve škole patří pod vzdělávací centrum TEREZA. Vede učitele k tomu, aby se společně s žáky o lese učili nejlépe v lese, parku nebo na školní zahradě. Pro poznávání přírody je totiž zásadním předpokladem to, že se výuka odehrává také venku, a ne pouze ve školních třídách. Program vydává roční plány, kde se nachází podrobné popisy lekcí, metodiky pro učitele a také pracovní listy pro žáky. Lekce se můžou začlenit do výuky kdykoliv během celého školního roku. Plány jsou rozdělené podle ročníků, ale je možné je přizpůsobit i mladším nebo starším žákům. Pro první ročník je program Les všemi smysly, pro druhý ročník Lexikon lesních skřítků, pro třetí ročník Vodomorové, kteří z lesa vysávají vodu, ve čtvrtém ročníku se pracuje se Stromovousy a v pátém je podnebí a podmínky na Zemi. Na konci školního roku se za odevzdaný popis, kde se uvede, jak se nám s programem pracovalo, získá roční patronace na 10 m² Nového pralesa na Ještědském hřebeni (Tláskalová 2021). Tento program jsem s dětmi absolvovala v roce 2022 a získaly jsme certifikáty (Příloha 5, Obr. 1).

Badatelé

Na podporu přirozené zvědavosti dětí výborně pomáhá badatelsky orientovaná výuka. V tomto programu se tým učitelů a odborníků ze vzdělávacího centra TEREZA tomuto tématu věnují a badatelské lekce připravují. Lekce obsahují jednotlivé metodiky a pracovní listy. Každý správný badatel by měl mít svůj vlastní deník (Tláskalová 2021).

Globe

Tento program patří mezi další programy vzdělávacího centra TEREZA, který se věnuje pozorování a ochraně přírody. Jde to mezinárodní program především pro starší žáky. Přírozeně vytváří prostředí pro pozorování, bádání, výzkum, a také pro smysluplné přírozené procvičení a používání anglického jazyka. Jednotlivé školy se každý rok mohou setkat na největší badatelské konferenci žáků a studentů Globe Games, která probíhá v květnu, a prezentovat tam projekt, kterému se celý rok věnovaly (Tláskalová 2021).

Učíme se venku

Tento program patří mezi nejmladší programy vzdělávacího centra TEREZA a je částečně vnímán jako pokračování programu Les ve škole. Program Učíme se venku propojuje různé předměty a věnuje se vyučování vzdělávacích oblastí mimo školní budovu. Poskytuje metodiky pro učitele a pracovní listy pro žáky. Také nabízí učitelům velké množství seminářů, webinářů, a také festival. Pro takové venkovní učení je vhodný les, park, ale také školní zahrada. Kontakt s přírodou významně přispívá k duševnímu zdraví a pohodě a snižuje stres, úzkosti i deprese (Tláskalová 2021).

Mladí reportéři

Také tento program v České republice zaštiťuje vzdělávací centrum TEREZA. Program Mladí reportéři pro životní prostředí podporuje mladé lidi od jedenácti do pětadvaceti let, žáky základních škol a studenty středních škol v novinářské produkci. Žáci a studenti podrobně mapují a analyzují aktuální problém životního prostředí ve svém okolí, ve škole a v obci. Poté navrhnou řešení tohoto problému a upozorní na něj reportážním článkem, fotografií nebo videem. Žáci a studenti, kteří svůj projekt dotáhnou do konce, se můžou zapojit do mezinárodní soutěže Mladí reportéři pro životní prostředí. Tato soutěž probíhá nejdříve národním kolem, které je rozděleno do tří kategorií podle věku. Vítězové jednotlivých kategorií poté postoupí do mezinárodního kola. Mladí reportéři pro životní prostředí je vzdělávací program mezinárodní organizace Foundation for Environmental Education (FEE). V zahraničí velmi úspěšně funguje již 25 let a zapojeno je do něj 41 států a více než 300 000 studentů (Tláskalová 2021).

Jeden svět na školách

Tento program patří k oblíbeným programům společnosti Člověk v tísni. Jeden svět na školách poskytuje učitelům po jednoduché registraci připravené výukové lekce

k dokumentárním filmům. Lekce jsou přehledně rozděleny do několika oblastí – Životní prostředí, Globální rozvojové vzdělávání, Lidská práva, Přírodní vědy a další. Každý rok na jaře se pořádá festival Jeden svět, což je největší festival dokumentárních filmů o lidských právech na světě. Projekce filmů bývá doplněna o zajímavé besedy s tvůrci na dané téma. Na webu Jeden svět na školách je připraveno více než 380 filmů s pracovními listy, metodikami a odbornými informacemi pro učitele (Tláskalová 2021).

3.3.2 VÝZNAMNÉ DNY TÝKAJÍCÍ SE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Během celého školního roku je velké množství dnů, které se týkají nějakého problému životního prostředí (Tabulka 1). V každém ročním období se s žáky můžeme věnovat několika tematickým problémům. Průměrně to vychází na každý týden jeden tematicky zaměřený den.

Pro žáky jsou tyto dny spojené s EVVO snadněji pochopitelné, když se spojí s nějakou akcí nebo zážitkem. Ve třídě můžeme k některým dnům pořádat projektové nebo tematické dny (Den Země, Den vody). K jiným dnům se hodí přednáška, ukázka nebo video. Některé organizace a spolky často takové akce pořádají pro školy i pro veřejnost. Pokud to situace a čas dovolí, je pro žáky zajímavé vydat se během takového dne mimo školu, ať už do lesa, do města nebo v rámci exkurze někam dál (např. Světový den národních parků).

Tabulka 1 Přehled dnů týkající se ochrany životního prostředí (Máchal 2000).

18.3.	Světový den recyklace odpadu
20.3.	První jarní den
21.3.	Mezinárodní den lesů
22.3.	Světový den vody
23.3.	Světový meteorologický den
1.4.	Den ptactva
7.4.	Světový den zdraví
18.4.	Mezinárodní den památek a sídel
21.4.	Den proti hluku
22.4.	Den Země
24.4.	Světový den laboratorních zvířat (Den boje proti vivisekci)
První květnová neděle	Mezinárodní den ptačího zpěvu

24.5.	Světový den národních parků
31.5.	Den otvírání studánek; Světový den bez tabáku
5.6.	Světový den životního prostředí
8.6.	Mezinárodní den oceánů
17.6.	Světový den boje proti suchu a rozšiřování pouští
21.6.	Den květů; Letní slunovrat
26.6.	Světový den boje proti zneužívání drog
9.8.	Mezinárodní den původních obyvatel světa
Září	Dny evropského dědictví
Září (sobota)	Mezinárodní akce Clean up the World – Uklid'me svět
16.9.	Mezinárodní den ochrany ozonové vrstvy
22.9.	Den bez aut
23.9.	Podzimní rovnodennost
1.10.	Světový den vegetariánství
4.10.	Světový den zvířat
7.10.	Den důstojné práce
13.10.	Mezinárodní den za omezení přírodních katastrof
16.10.	Světový den výživy
20.10.	Den stromů
24.10.	Den OSN
1.11.	Světový den veganství
Třetí čtvrtek v listopadu	Mezinárodní nekuřácký den
Poslední sobota v listopadu	Světový den bez nákupů

18.3. Světový den recyklace odpadu

V lidové písni Ach synku, synku tatíček radí synkovi, aby se naučil hospodařit a dal spravit kolečko, které se mu polámalo, když oral. To je důkazem toho, že v dřívějších dobách bylo běžné, že se rozbité věci opravily. V dnešní době je to spíše naopak. Mnoho výrobců již od samého počátku navrhují a konstruují tak, aby jejich případná oprava byla drahá a už se nevyplatila. Takže lidé si musí koupit výrobek nový a ten starý vyhodí. S každým takovým novým výrobkem se spotřebovávají další suroviny a energie při výrobě a zároveň vzniká velké množství dalších odpadů. Písnička Neopouštěj od Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře je také velmi tematická. Zpívá se tam „Neopouštěj staré věci pro nové, i když barva šediví

a prýská, byly kdysi lesklé, byly chromové a teď se jim na smetišti stýská.“ V této písničce je na první pohled vidět, jak jsme v dnešní době zvyklí kupovat stále nové věci, a ty, které by nám nebo někomu dalšímu mohly ještě posloužit, prostě jednoduše vyhodíme. Například v roce 2016 vyprodukovali obyvatelé České republiky více než 5,5 milionů tun komunálního odpadu, což znamená, že na jednoho obyvatele České republiky to vychází v průměru na 530 kg odpadu ročně. Je tedy opravdu velmi důležité se před nákupem něčeho nového zamyslet, jestli danou věc opravdu potřebujeme a jestli ji řádně využijeme. Než vyhodíme rozbitou věc, zkusme se zamyslet, jestli by nešla opravit či nějak jinak. Dobrou alternativou k nakupování je půjčování. Téměř vše se dá vypůjčit, ať už ve specializovaných prodejnách nebo od známých či kamarádů. Při nakupování potravin je dobré alespoň občas nakupovat lokální, a hlavně sezónní produkty, které vypěstovali nebo vyrobili lidé z okolí. Tím ušetříme energie za skladování, chlazení, dopravu a také balení, které je často z plastu. Zároveň takovým nákupem například na farmářských trzích podpoříme malé tvůrce (Chrobáková 2017).

22.3. Světový den vody

Voda je nedílnou součástí našich každodenních životů. Když se řekne slovo voda, každému z nás se vybaví něco jiného, např. koupání, pití, vodopád atd. Tímto můžeme začít s projektovým dnem. Den vody se slaví 22. března, a to je období, kdy venku můžeme vidět vodu v různých skupenstvích, což je dobrý předpoklad pro různé aktivity na téma koloběh vody. Žáci si můžou zahrát hru o cestě kapky vody, při které si uvědomí, že voda vznikla na Zemi již před čtyřmi miliardami let a jen se mění její skupenství a místo, kde se zrovna vyskytuje. Nedostatek pitné vody je celosvětový problém, který děti většinou příliš nevnímají. S dětmi se může vytvořit plán, jak a kdy se dá s vodou šetřit a některé možnosti si mohou sami vyzkoušet, např. během jednoho týdne – rychlá sprcha místo napuštěné vany, při čištění zubů nenechávat téct vodu, zalévat rostliny dešťovou vodou apod. Světový den vody vyhlásila Organizace spojených národů a slaví se po celém světě již od roku 1993 (Tláskalová 2021), takže v letošním roce oslavil tento den již 30 let. Občas ale zapomínáme na to, jak je voda pro náš život důležitá a je tedy důležité ji udržovat co nejčistší. Bohužel i ve vodě se nachází velké množství odpadu. Když se mluví o kyslíku, většinou každého hned napadne strom nebo les a je to správně. Ale je důležité vědět, že stejně jako lesy i voda odpovídá za velkou část kyslíku, který dýcháme. Samozřejmě asi nebude velkým překvapením, že nejčastějším a zároveň nejhorším odpadem, který se ve vodách nachází, je plast. Pokud ryby, ptáci, želvy a mnoho dalších

druhů narazí ve vodě na plast, téměř vždy to dopadne špatně. Když zvířata spolknou plasty nebo mikroplasty, nahromadí se jim v orgánech a tkáních. Síťe, plastové kroužky, obaly a další předměty mohou zvířata uvěznit nebo zranit a živočichové se pak nemůžou hýbat a vyplavat nad hladinu, aby se nadechli nebo aby si našli potravu. Mrtvé zvíře často přiláká predátory, kteří v síti zůstanou také uvězněni. Dalším problémem je, že plasty uvolňují přídatné látky, které jsou v nich obsažené a znečišťující látky se uvolní do vody. Pokud v přírodě nějakou takovou znečištěnou vodu uvidíme, je důležité, abychom se alespoň pokusili odpadky z ní vyndat a vyhodit, kam patří. Úklid vody se může spojit s různými akcemi na úklid krajiny, lesa či okolí školy (Pêgo a Martins 2020).

22.4. Den Země

Den Země je po celém světě spojen s různými akcemi, při kterých se uklízí okolní příroda. V České republice je to často spojováno s akcí Uklid'me Česko. Pro žáky existuje nespočet pracovních listů a her na toto téma. Velmi oblíbené jsou u nich také různé stezky a bojovky, kdy na vyznačené trase hledají indicie, ke splnění celé akce. Den Země se oslavuje téměř ve 200 zemích světa a poprvé se slavil již v roce 1970 (Tláskalová 2021).

22.9. Den bez aut

V tento den je důležité se s dětmi věnovat ochraně životního prostředí, a hlavně jeho znečištění výfukovými plyny a ekologické zátěží, která vzniká při výrobě jednotlivých dopravních prostředků. Některé neziskové organizace a společnosti, které se snaží na danou problematiku upozornit během tohoto týdne (od 16. do 22.9.), poskytují školám zdarma informační materiály a pracovní listy. Děti velmi baví počítání zelených kilometrů, které sbírají jízdou v hromadné dopravě, jízdou na kole a koloběžce nebo pěší chůzí místo toho, aby jely autem. Další vhodná motivace je například aplikace „Pomáhej pohybem“ (Obr. 10), která zaznamenává kilometry ušlé, uběhnuté nebo ujeté na kole. Tyto nasbírané kilometry se přemění na body, které se můžou věnovat na nějakou organizaci, charitu nebo jinou pomoc. To děti hodně baví a rádi tímto způsobem pomáhají. Vždy, když se nasbírají nějaké body, je možné si vybrat z několika projektů, které lze podpořit a žáci hlasováním rozhodnou. Podle statistik totiž připadá na každého Čecha průměrně více než 10000 kilometrů ujetých autem (Tláskalová 2021).

Obr. 10 Aplikace Pomáhej pohybem (vlastní tvorba).

4.10. Světový den zvířat

V tento den roku 1226 zemřel františkánský mnich sv. František z Assisi, patron a ochránce opuštěných, nemocných a týraných zvířat. Na jeho památku byl vyhlášen Mezinárodní den zvířat právě 4. října. Děti mohou uspořádat výstavu svých domácích mazlíčků. Místo živých zvířat si přinesou plyšové nebo vyfocené na obrázku. Poté ostatním své zvíře představí. Hmyzu v okolí školy můžeme vyrobit hmyzí domečky, pro ptáčky jsou vhodná krmítka z šišek, ovoce nebo papírových ruliček, které se obalí zobem. Pokud je v okolí školy les, děti tam rády chodí krmit zvířata jablky a mrkvi. Často se také pořádají přednášky o zvířatech v útulku nebo záchranných stanicích. V této souvislosti může škola uspořádat sbírku, kdy žáci nosí do školy různé krmivo a pamlsky (Příloha č. 6, Obr. 1–3). Tyto akce mívají velký úspěch a za celou školu se vyberou desítky kil krmiva (Tláskalová 2021).

7.10. Den důstojné práce

Důstojné pracovní podmínky charakterizují chráněná práva pracovníků, kteří za odvedenou práci dostávají odpovídající odměnu a sociální zabezpečení. Toto téma bývá pro žáky neznámé, často neví, co si pod tím mají představit. Na začátek je dobré, aby si sepsali, jaké práce oni sami během týdne vykonávají. Poté se zamyslíme nad významem práce, kdo

a proč pracuje nebo nepracuje. Organizace NaZemi na toto téma pravidelně připravuje různé materiály, metodiky a pracovní listy, včetně fotografií a odkazů na filmy, které dětem toto téma přiblíží. Podle Mezinárodní organizace práce je na světě 85 milionů dětí vystaveno nejhorším podmínkám dětské práce, která je často otrocká, nebezpečná, spojená s drogami, prostitucí nebo ozbrojeným konfliktem (Tláskalová 2021).

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 ROZHOVOR S RICHARDEM BROŽEM, ZAKLADATELEM PROJEKTU

Se zakladatelem projektu WeLoveŠumava, Richardem Brožem, jsem udělala dne 3.3. 2023 rozhovor.

Popište WeLoveŠumava třemi slovy.

Příroda, lidé, láska.

Kdybyste si měl vybrat ze všech aktivit, které pořádáte, jen jednu, která by to byla?

Naše charitativní nápady a s nimi spojené akce. Když můžeme někomu kolem nás udělat radost.

Co je na vaší práci ohledně WLŠ nejtěžší?

Být pořád kreativní, vymýšlet nové originální projekty, protože lidé jsou každý rok v očekávání, s čím netradičním zase přijdeme.

Dostáváte také negativní zpětné vazby?

Není jich mnoho, ale když ano, tak převážně na anglicko-český název. Takže musím vždy vysvětlovat, jak to vzniklo a že to nebyl záměr.

Plánujete pro projekt i nějaký prostor/centrum/obchod nebo chcete zůstat pouze ve virtuálním světě?

Zatím neplánujeme. Občas nad tím přemýšlím, ale baví mě (nás) být online a s lidmi se potkávat v přírodě. Třeba na našich akcích.

Pokud zůstanete hlavně ve virtuálním světě, jsou v plánu nějaké aktualizace? (Například aplikace nebo mapa s vašimi tipy na výlety a restaurace.)

Nad tím jsem přemýšlel, ale nemám na to moc zkušeností a je to poměrně finančně nákladné, takže zatím budeme fungovat jako takové online infocentrum, kde lidem rádi odepisujeme.

Kolik lidí je aktivně zapojeno do projektu?

Hlava všech nápadů a výletů jsem já Richard. Bratr Filip je velký pomocník co se týče technických věcí, organizování akcí atd. A přítelkyně Adéla, která mi pomáhá rozvíjet nápady a upravovat mé myšlenky, občas pomůže s nějakou grafikou a podobně.

Jak a čím nalákat na Šumavu někoho, kdo ji vůbec nezná?

Podívat se k nám na Instagram na pár fotek, a to podle mě hned rozhodne.

Jako učitelka prvního stupně bych velmi ocenila různé akce a přednášky týkající se Šumavy a ekologie pro děti. Neplánujete něco podobného pořádat?

Já si na to netroufnu, nemám na to vzdělání a věci, které znám, se učím za pochodu a během fungování projektu. Měl jsem pár přednášek, které se týkaly toho, jak vznikla celá tahle myšlenka a nápad s WeLoveŠumava, kde se o ekologii samozřejmě mluví.

Co si myslíte o současném stavu čistoty na Šumavě?

Nebyla na tom podle nás nikdy lépe. Lidé si to mnohem víc uvědomují, vnímají na sítích, že se všechno hned dostane ven do online prostoru, a tak už jen tak nikoho nenapadne vyhodit ledničku vedle cesty, jako tomu bylo dříve. A to se týká samozřejmě i běžných batůžkářů a mladých lidí. Vnímají to vše i přes naše sítě mnohem víc.

Vaše trička a mikiny s příběhem se staly velmi oblíbenými. Budete k nim přidávat nějaké novinky?

Novinky ne, jen řešíme výrobu, aby bylo vše co nejkvalitnější a pokud možno vyrobeno co nejekologičtějším formou.

Kdybyste se měl odstěhovat ze Šumavy, kam by to bylo?

Nedovedu si to představit, a to jsem byl už ve spoustě zemí. Díky mým zimním aktivitám by to možná byly hory v Americe nebo Kanadě. Anebo v Japonsku.

Při přípravách koncertů pro čistou Šumavu byl Marek Ztracený jediná volba nebo byli ve „hře“ i jiní zpěváci?

Nebyli. Tím, že se s Markem znám od dětství a vím, že on je velký milovník Šumavy. Takže když mě napadla myšlenka koncertu, byl první, komu jsem volal.

Jaké plány máte s projektem do budoucna?

Postupně růst, mít větší dosahy a díky sociálním sítím mít vliv na to, abychom mohli Šumavě a lidem na Šumavě pomáhat.

4.2 EKOLOGICKÉ HRY A AKTIVITY VHODNÉ PRO 1. STUPEŇ ZŠ**4.2.1 MATEMATIKA**

Předmět	Matematika (Příloha 7, Obr. 1–3)
Aktivita	Jak dlouho trvá, než se v přírodě rozloží?
Ročník	3. – 4. ročník
Místo	Třída, chodba nebo zahrada
Pomůcky	Tabulka na tipy, tabulka na výsledky, karty s nápovědami
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci dostanou tabulku na zapsání vlastních tipů - po úvodním společném rozhovoru na dané téma začnou zapisovat vlastní tipy – pracují samostatně nebo ve dvojicích - údaje můžou zapisovat ve dnech, týdnech, měsících nebo letech - po zapsání prvních odhadů, žáci dostanou druhý papír, kde se již pokusí napsat správné dny/týdny/měsíce/roky - po třídě (chodbě/zahradě) jsou rozmístěné karty s nápovědami - žáci po dvojicích chodí a hledají karty, kde je nějaký příklad, který když vypočítají, zjistí správnou odpověď - poté sami porovnají dva listy – tipy a vypočítané výsledky - závěrečná diskuse v kruhu, jak moc byli přesní
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - tipy žáků se hodně lišily, objevovala se velmi rozdílná čísla - s výpočty neměl nikdo větší problém - po závěrečném zhodnocení se žáci téměř ve všem shodli – tipování pro ně bylo obtížné, ale bavilo je nad tím přemýšlet, hledání karet a počítání je také bavilo

4.2.2 ČESKÝ JAZYK – SLOH

Předmět	Český jazyk – sloh (Příloha 8, Obr. 1)
Aktivita	Popis šumavského obrázku
Ročník	2. – 3. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Pracovní list se šumavskými obrázky, sešit
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci si vyberou jeden z devíti šumavských obrázků - budou popisovat, co na něm je – vepředu, vzadu, vpravo, vlevo, nahoře dole - musí napsat alespoň 6 vět (můžou i více) <p><u>Osnova</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - roční období, počasí, co tam je, kde to je, podrobný popis
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - všichni žáci bez potíží zvládli napsat minimálně 6 smysluplných vět, většina z nich však napsala 7–9 vět - na závěr společná diskuse, proč si vybrali zrovna tenhle obrázek, co bylo nejtěžší, jak jim vymýšlení a psaní šlo <p>Ukázka popisů:</p> <p>Žák S. (Příloha 8, Obr. 1/1)</p> <p>Je léto a svítí sluníčko. Celé nebe je světle modré. Vzadu na kopci je hrad. Jmenuje se Kašperk. Pod hradem jsou zelené stromy. Nahoře vepředu je větev stromu. Dole je stín od stromu. Na louce je dřevěný sloup.</p> <p>Žák L. (Příloha 8, Obr. 1/5)</p> <p>Je léto a hezké počasí. Vpravo i vlevo jsou zelené stromy. Uprostřed je řeka. Na řece jede vodák. Má modrou loďku. V rohu je zastávka z kamenů. Vpravo na řece je druhá modrá loď.</p> <p>Žák A. (Příloha 8, Obr. 1/9)</p> <p>Na zemi je hodně sněhu. Je zima. Vlevo je cedule nástupiště. Na nebi je trochu obláček. Svítí sluníčko. Stromy nejsou zasněžené. Vepředu je hromada sněhu.</p>

4.2.3 PRVOUKA – TŘÍDĚNÍ ODPADU

Předmět	Prvouka – třídění odpadu (Příloha 9, Obr. 1)
Aktivita	Co patří do kterého kontejneru?
Ročník	1. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Karty s obrázky a popisy
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci pracují ve skupinách - přiřadí ke kontejneru nápis (žlutý kontejner – plast) - poté přiřadí ke kontejnerům jednotlivé odpadky, které tam patří (plast – PET lahev) - na závěr skupiny porovnají, jestli přiřadily vše stejně – pokud ne, pokusí se vyhledat chyby a opravit
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - na závěr žáci zhodnotili, jak se jim pracovalo, co pro ně bylo těžké nebo lehké - všechny skupiny správně přiřadily nápisy ke kontejnerům - s přiřazováním odpadků to bylo rozdílné <ul style="list-style-type: none"> - 1. skupina – 5 chybně - 2. skupina – 7 chybně - 3. skupina – 4 chybně - 4. skupina – 5 chybně <p>pro většinu skupin bylo nejtěžší přiřadit, kam patří: alobal, čajový sáček, víčko od jogurtu, kapesník, keramická mísa a polystyren</p>

4.2.4 PRVOUKA

Předmět	Prvouka (Příloha 10, Obr. 1–2)
Aktivita	Znečištěný les
Ročník	1. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Pracovní list
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci pracují samostatně nebo ve dvojicích - červeně zakroužkují všechny odpadky v přírodě - oranžově zakroužkují, co dalšího je na obrázku špatně - vybarví a spočítají všechna zvířata - Kolik je na obrázku celkem zvířat? Kterých je tam nejvíc?
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - všichni žáci správně vyhledali vše, co je na obrázku chybně - všichni správně spočítali všechna zvířata

4.2.5 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Předmět	Výtvarná výchova
Aktivita	Za jak dlouho se rozloží odpadky v přírodě?
Ročník	2. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Čtvrťka, pastelky, fixy
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci si vyberou nějaký odpad, který je často zanechán v přírodě a nakreslí ho - poté napíší, co to je a jak dlouho trvá, než se v přírodě rozloží
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - všichni žáci nakreslili 1 nebo 2 karty s odpadky (Obr. 11)

Obr. 11 Práce žáků

4.2.6 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

Předmět	Výtvarná výchova (Příloha 11, Obr. 1–2)
Aktivita	Třídění odpadu
Ročník	1. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Pracovní list
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - žáci vybarví kontejner správnou barvou - odpadky zakroužkují tou barvou, do kterého kontejneru patří - na závěr jednotlivé odpadky vybarví
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - všichni žáci bez problémů vybarvili kontejnery správnou barvou - u přiřazování se objevilo několik nejasností, ale s nápovědou všichni zvládli odpadky spojit s daným kontejnerem

4.2.7 HUDEBNÍ VÝCHOVA

Předmět	Hudební výchova (Příloha 12, Obr. 1–2)
Aktivita	Zpívání tematických písniček
Ročník	1. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Písničky
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - nové písničky Na vzduchu a Chválím tě, Země má od Zdeňka Svěráka
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - žáci zpívali nové písně, někteří je znali nebo se je naučili, ostatní měli noty u sebe - Svěrákovy písničky jsou u žáků velmi oblíbené, takže i tyto nové se rychle zařadily mezi stále opakované písničky

4.2.8 TĚLESNÁ VÝCHOVA A ČESKÝ JAZYK

Předmět	Tělesná výchova a český jazyk (Příloha 13, Obr. 1–5)
Aktivita	Čtení s porozuměním
Ročník	3. ročník (1. – 2. ročník bez obtížnějších úkolů)
Místo	Školní zahrada/hřiště/park
Pomůcky	Úvodní text, papír, karty s úkoly
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - venku v okolí školy (zahrada/hřiště/park) jsou rozmístěné jednotlivé kartičky s úkoly - žáci se rozdělí do dvojic nebo trojic a každý žák dostane vlastní úvodní text a prázdný papír - ve skupinách si text přečtou - venku na předem určené trase (území) musí najít čísla 1–15 - u každého čísla je kartička s úkolem - žáci si přečtou úkol a splní ho – buď přímo do úvodního textu nebo na volný papír
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - všechny dvojice stihly najít a splnit všechny kartičky - na závěr jsme se sešli všichni v kruhu a společně jsme zkontrolovali a opravili - žáci byli z práce venku nadšení

4.2.9 VLASTIVĚDA

Předmět	Vlastivěda (Příloha 14, Obr. 1–4)
Aktivita	Historie Šumavy – řemesla a dějiny
Ročník	4. – 5. ročník
Místo	Třída
Pomůcky	Pracovní listy řemesla Staré Šumavy a dějiny Šumavy
Popis aktivity	<ul style="list-style-type: none"> - na úvod jsme si řekli něco o řemeslech - žáci si jednotlivě nebo ve dvojicích přečtou a vyplní pracovní listy týkající se historie Šumavy - po vyplnění dostanou správné odpovědi a sami si listy zkontrolují, případně opraví
Výsledky	<ul style="list-style-type: none"> - většina skupin zvládla vyplnit listy bez chyb - drobné odlišnosti se objevovaly ve starých řemeslech - společné zhodnocení – pro žáky bylo nejtěžší vymyslet správný název řemesla

Další tematické aktivity:**Vysazení dubu**

Zkuste se porozhlédnout v okolí dubu po zemi. Když se vám podaří najít žalud, který klíčí, zkuste ho zasadit klíčkem dolů na nějakém hezkém místě. Pokud chcete mít jistotu, můžete jich zasadit více. Společný strom poté s dětmi kontrolujte a starejte se o něj. Děti jsou z takových akcí nadšené (Vaníček a Vaníček 2020).

Lesní bingo

Na tuto aktivitu je vhodné využít obal od 6 nebo 10 vajec. Podle počtu míst uděláme tabulku (3x2 nebo 5x2) a v každém okénku bude nakreslená nebo napsaná jedna věc, např. zelený list, šiška, peříčko, mech apod. Tabulku nalepíme na zavřené plato a tím nám vznikne sběrná krabička. Děti musí v přírodě najít vše, co mají na krabičce. Danou věc dají do krabičky na stejné místo jako je nakreslená (nahore vlevo, dole uprostřed). První, kdo najde všechny předměty, vyhrává.

Po hmatu

V lese najdeme místo, kde jsou alespoň 4 stromy rovnoměrně vzdálené od sebe cca 3–5 metrů. Je také vhodné, aby na zemi nebyly velké kořeny, pařezy a jiné překážky. Mezi stromy různě zamotáme a zavážeme provaz tak, aby z toho vznikla jedna cesta. Děti si u prvního stromu zavážou oči šátkem, drží se provazu a pouze pomocí hmatu se musí dostat na konec dráhy. Chodí jednotlivě a můžeme také měřit čas, děti jsou pak více motivované.

Lesní pavučiny

Mezi dva stromy různě zamotáme provázek. Výsledek by měl připomínat pavučinu. Děti musí skrz pavučinu prolézt na druhou stranu (Vaníček a Vaníček 2020).

Procházka

Procházka do lesa je vždycky dobrý nápad. Občas je praktické mít s sebou pytel (a rukavice), protože téměř při každé procházce narazíme na nějaký odpad, který tam nepatří. Často ho chceme odnést, ale nemáme ho kam dát, proto je vhodné nosit s sebou nějaký pytel nebo tašku, kterou snadno sbalíme do kapsy.

Pozorování vody

Během deštivého počasí dáme ven nějakou nádobu, ve které dobře uvidíme, kolik vody přibýlo. Záleží samozřejmě na době a intenzitě deště. Pokud déšť trvá delší dobu, pravidelně kontrolujeme, jak voda přibývá. Na konci s dětmi zjistíme, kolik vody se nám podařilo nasbírat do jednoho kelímku (krabičky). Je důležité zeptat se dětí, co s takovou vodou můžeme dělat. Děti zkusí vymyslet, k čemu se dá dešťová voda použít (Šťávová 2021).

Herbář

Klasický herbář můžou s pomocí vytvářet již žáci mladšího školního věku. Celý proces tvoření herbáře je pro ně velmi zajímavý. Pozorují, jak se přírodnina postupně mění. Nejdřív v přírodě najdou vhodné rostliny, které dají do novin lisovat. Postupně kontrolují, jestli už je rostlina dostatečně vysušená, poté ji nalepí na papír. Napíšíou název rostliny, datum a místo sběru. Až budou mít jednotlivých papírů více, udělají si z nich knihu – herbář.

Přírodní počítání a psaní

Tato aktivita je vhodná především pro 1. a 2. ročník ZŠ. Žáci venku nasbírají různé přírodniny, ze kterých sestaví příklad pro spolužáky. Takto se postupně vystřídají všichni.

Živý obrázek

Děti nakreslí jednoduchý obrázek. Je důležité, aby na něm byla nějaká velká plocha (princezna – sukně, tulipán – květ, auto – kola apod.) Velkou plochu vystříhnou nebo vyříznou. Venku si obrázek položí na zem a hledají květiny, listy, šišky a další přírodniny, kterými by mohly vyplnit vyříznutou část (Šťávová 2021).

Barvy Země

Při této aktivitě budeme používat pouze přírodní barvy. Venku najdeme co nejvíce barev na přírodninách (žlutá – pampeliška, hnědá – zem, zelená – tráva, červená – rybíz apod.). Tyto přírodniny vymačkáme ve vodě a necháme je vylouhovat. Poté pomocí vzniklých barev, děti budou malovat místo vodových barev (Šťávová 2021).

Hra Trimino

Hru Trimino jsem vytvořila v internetovém programu (paul-matthies.de). S pomocí ji zvládnou žáci již od prvního ročníku ZŠ. Jen je důležité, aby uměli číst. Trimino můžou žáci skládat jednotlivě nebo ve dvojicích či skupinách.

Žáci musí ze všech trojúhelníků složit jeden tvar. Hledají vždy dvojice, které k sobě patří (elektro = červený kontejner, papír = modrý kontejner apod.) Pokud přiřadí vše správně, vznikne tvar šestiúhelníku. Žáci si zkontrolují podle svých tabulek, které si vytvoří při matematice (Příloha 15, Obr. 1–2).

Společenská hra Ekologie na Šumavě

Společenskou hru jsem vytvořila v internetovém programu (Canva.com). Hra je vhodná pro všechny, kteří již umí číst. Je určena pro dva a více hráčů. Může se hrát také v týmech. Ke hře navíc potřebujeme kostku a figurky (Příloha 16, Obr. 1–3).

Pravidla:

- Začíná ten, kdo hodí kostkou nejvyšší číslo.
- Když stoupnete na tmavě zelené políčko, vezměte si kartu s vykřičníkem z balíčku a přečtěte, jak budete pokračovat.
- Když stoupnete na modré políčko, hráč po pravici si vezme z balíčku kartu s otázkou a přečte vám ji i s možnostmi a), b) nebo c).
- Pokud na otázku odpovíte správně, postupte o jedno políčko dopředu.
- Pokud neznáte odpověď, vraťte se o 2 políčka zpět.
- Vyhrává ten, kdo první dojde do cíle.

5 DISKUZE

Pro potřeby srovnání byly prohlédnuty bakalářské a diplomové práce, které se zaměřovaly na podobná témata. Na ekologické aktivity je zaměřena diplomová práce *Problematika třídění odpadu na prvním stupni základní školy* (Štrobl 2019). Teoretická část této diplomové práce je rozdělena do šesti velkých kapitol – odpad, dělení odpadů, další zpracování a využití tříděného odpadu, možnosti využití odpadového materiálu ve výuce na prvním stupni v souvislosti s výstupy danými RVP ZV, výstupy učiva v RVP související s problematikou odpadů a některé soutěže a projekty podporující třídění odpadů u žáků na prvním stupni ZŠ. Praktická část je věnovaná metodické příručce k aplikaci *Naučme se třídit*, kde jsou dvě hlavní části – vzdělávací část a procvičování. Ve vzdělávací části je 19 tematicky zaměřených kapitol – např. Co je to ekologie? Jaký máme odpad? Aby odpad nevznikal..., Proč odpad uklízet? Rozložitelnost odpadů a další. V části procvičování jsou kapitoly a. až l., přičemž kapitoly f. a l. jsou zkoušky. Celou příručku prokládají autorovy vlastní obrázky a úkoly. Rozdíl této a mé práce je takový, že tento autor vytvořil z her aplikaci, zatímco já jsem je začlenila do vyučovacích hodin (Štrobl 2019).

Dále byla tematicky blízká diplomová práce *Ekologická/environmentální výchova v primární škole* (Kodetová 2007). Tato práce je také rozdělena teoretickou a praktickou část. Teoretická část má pět hlavních kapitol – transformační proces českého školství, ekologická výchova a vzdělávání, ekologická výchova a kurikulární dokumenty, další přístupy řešení tématu EV a strategie a metody. Praktická část se zabývá Projektem s ekologicko-výchovným zaměřením na téma odpadové problematiky. Tento projekt má sedm částí – Omezuj, znovupouživej, recykluj; Obaly – budoucí odpady; Žlutý kontejner; Oslava Dne Země; Zpracujeme použitý papír; Exkurze na městskou skládku a Hru o Zemi. V této práci jsou shodně uvedeny příklady odpovědí žáků a také příklady zhodnocení aktivit (Kodetová 2007).

Fiedlerová (2010) ve své bakalářské práci *Udržitelný turismus a ochrana přírody v NP se zaměřením na NP Šumava* popisuje vliv turismu na NP Šumava. Touto problematikou se zabývá z teoretického i z praktického hlediska. Celá práce je rozdělena do pěti teoretických kapitol – úvod, udržitelný rozvoj, turismus, ochrana přírody a krajiny a NP Šumava a vliv turismu na přírodní prostředí. Praktická část navazuje na teoretickou a zabývá se výzkumem turismu na Šumavě. Pro zjištění výsledků autorka vytvořila

dotazník s 18 otázkami včetně osobních otázek týkajících se přímo dotazovaných. Podobně jako moje práce se i tato práce věnuje udržitelnému a šetrnému cestování v přírodě, především pak v NP Šumava.

V diplomové práci *Environmentální výchova u žáků na 1. stupni základních škol* (Helová 2013) se autorka zabývá ekologickou a environmentální výchovou u žáků 4. a 5. ročníků ZŠ v regionu Litovelska. Teoretickou část rozdělila na 4 kapitoly – ekologická a environmentální výchova a vzdělávání, přehled dokumentů souvisejících s problematikou environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, environmentální výchova z pohledu RVP, odpady a odpadové hospodářství jako součást průřezového tématu environmentální výchova. V praktické části zjišťovala pomocí dotazníku, kolik žáků třídí odpad, kolik žáků si povídá s rodiči o ochraně přírody, kolik žáků si povídá o ochraně přírody s učiteli a kolik žáků se zúčastnilo akce na ochranu přírody. Dále žáci odpovídali na to, co dělají pro životní prostředí oni sami a navrhli, co by měli dělat lidé, aby přírodě neubližovali. Autorka zjistila, že se žáci nejvíce zapojují do akcí jako je třídění odpadů, sběr odpadků nebo udržování čistoty v okolí. A to vše nejčastěji v rámci školních akcí. Také v této práci je uvedeno, že žáci dokáží vyjmenovat několik věcí, které jsou pro naše životní prostředí důležité.

Další podobnou prací je bakalářská práce *Environmentální výchova na základní škole Červené Pečky* (Nováková 2016). V teoretické části se zabývá základními environmentálními pojmy a výchovou. Praktickou část autorka rozdělila do dvou projektů zaměřených na vodu – na prvním stupni má žáky obohatit o vědomosti a zkušenosti, na druhém stupni se věnují rybníkům v okolí. Praktická část navazuje na dotazník. Stejně jako v mé práci i v této se klade důraz na rozvíjení vztahu žáků k přírodě pomocí environmentálních aktivit.

V diplomové práci *Využití ekologických her při výuce přírodopisu a v mimoškolní činnosti* (Čejka 2011) autor navrhuje výukový program v přírodě s využitím ekologických her. V teoretické části je stručný přehled historie, kultury a přírodních podmínek vltavského údolí mezi obcemi Loučovice a Vyšší Brod a také jeho didaktické využití při výuce přírodopisu a mimoškolní činnosti s přírodovědným zaměřením. Práce se zaměřuje na využívání výuky v terénu, čímž jsem se v mé práci také zabývala.

6 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo shrnutí podstatných informací týkajících se Šumavy, ekologie a environmentální výchovy a vytvoření souvisejících aktivit vhodných k propojení ve výuce na prvním stupni ZŠ. Inspiraci jsem čerpala především z odborných knih, internetových zdrojů, od kolegyně z prvního stupně ZŠ a také ze svých zkušeností. Informace z různých zdrojů se často lišily a nebylo snadné získat z nich jednotný závěr. Věřím ale, že se mi podařilo do mé práce zahrnout to nejdůležitější a splnit tím všechny cíle.

Psaní práce s odbornou literaturou mě velmi obohatilo a jsem ráda za to, jaké téma jsem si zvolila. Toto téma mě zajímá a baví a díky psaní této práce jsem si mohla prohloubit znalosti, a hlavně získat úplně nové. V teoretické části jsem psala o Šumavě, o její ochraně a ekologii. Také jsem zde představila projekt We Love Šumava, který se o tuto problematiku velmi zajímá a snaží se Šumavě pomáhat. Na závěr jsem zmínila ekologickou a environmentální výchovu na základních školách, různé programy a projektové dny, které se tomuto tématu také věnují.

Při plnění praktické části jsem si připomněla, jak je důležité mít všechny aktivity a činnosti předem vyzkoušené. Protože když to nezkusím na sobě, nebudu vědět, jaká úskalí mohou nastat. V praktické části jsem vytvořila přípravy na vyučovací hodiny vhodné od prvního do pátého ročníku ZŠ. Navíc jsem přidala několik zábavných her, které se také týkají tématu.

Byla bych vděčná, kdyby tato diplomová práce mohla sloužit k tomu, aby se co nejvíce lidí dozvědělo o dané problematice a snažilo se tomu předcházet.

Na závěr bych chtěla dodat, že když jsem některé aktivity konzultovala se zkušenějšími kolegyněmi, byly z nich nadšené a hned se „hlásily“ o rady, jak takovéto pomůcky vytvářet, což mi samozřejmě udělalo velkou radost.

7 RESUMÉ

Diploma thesis „Project We Love Šumava supporting ecology in Šumava is focuses on ecological and environmental education in Šumava.

Diploma thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part describes Šumava and its protection, project We Love Šumava and environmental education for primary school. In the practical part there is an interview with the founder of the project WLŠ and examples of teaching activities and games in the first grade of primary school. Using these activities, I determined the level of knowledge regarding environmental education in the first grade of primary school.

8 LITERATURA A ZDROJE

8.1 LITERATURA

- Bárta, F., Bartoš, J., Bičík, I. a kol. 2007. *Krajina v České republice*. Consult, Praha.
- Bízková, R. a kol. 2005. *The Environment in the Czech Republic 1989–2004*. Cenia, Praha.
- Bowman, W. D., Hacker, S. D. a Cain, M. L. 2018. *Ecology*. Oxford University Press, New York, USA.
- Brož, R. a Brož, F. 2020. WE LOVE ŠUMAVA/2019. *Železnorudský zpravodaj* 1: 6–7.
- Čejka, J. 2011. *Využití ekologických her při výuce přírodopisu a v mimoškolní činnosti*. MS, Diplomová práce, depon. in Jihočeská univerzita, České Budějovice.
- David, P. a Soukup, V. 2017. *Šumava známá i neznámá*. Euromedia Group, Praha.
- Dvořák, J. 2020. 30 let pro šumavskou přírodu. *Šumava* 4: 6–7.
- Dvořák, J. 2021. NP Šumava: Kampaň Není zvěř jako zvěř 2021. *Prachatický deník* 4. 7. 2021.
- Fibich, O. 2020. *Za pověstmi Šumavy*. CPress, Brno.
- Fiedlerová, J. 2010. *Udržitelný turismus a ochrana přírody v NP se zaměřením na NP Šumava*. MS, Bakalářská práce, depon. in Univerzita Karlova, Praha.
- Fothergill, A., Scholey K. a Attenborough, D. 2019. *Our planet*. Transworld Publishers, Londýn.
- Haller, M., Mazný, P., Nykles, F., Pecka, J. a Vogeltanz, J. 2017. *Tajemství šumavských vod III*. Starý most, Plzeň.
- Hejlík, L. 2021. 555 – *Výlety s Gastronomou Lukáše Hejlíka*. Dosekaramel.cz, Praha.
- Helová, V. 2013. *Environmentální výchova u žáků na 1. stupni základních škol*. MS, Diplomová práce, depon. in Univerzita Tomáše Bati, Zlín.
- Herčík, M. 2004. *111 otázek a odpovědí o životním prostředí*. Montanex, Ostrava.
- Chrobáková, T. 2017. Dokážeme snížit množství vyprodukovaných odpadů? *Ekoton* 2: 3.
- Jakrlová, J. a Pelikán, J. 1999. *Ekologický slovník*. Fortuna, Praha.
- Jančaříková, K. 2015. *Didaktické přístupy k přírodovědnému vzdělávání předškolních dětí a mladších žáků*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Praha.
- Kodetová, M. 2007. *Ekologická / environmentální výchova v primární škole*. MS, Diplomová práce, depon. in Univerzita Karlova, Praha.
- Kučerová, M. 2020. *Pracovní sešit ke knize Světem šumavské přírody*. Správa Národního parku Šumava.

- Kučerová, M., Dvořák, V. a kol. 2016. *Světlem šumavské přírody*. Správa Národního parku Šumava.
- Leblová, E. 2012. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál, Praha.
- Linhart, I. 2019. *Basic terms in Toxicology, Ecology and Ecotoxicology*. VŠCHT, Praha.
- Lucas, G. 2004. *Ekologie*. Albatros, Praha.
- Máchal, A. 2000. *Průvodce praktickou ekologickou výchovou*. Rezekvítek Brno, Brno.
- Neudert, K. a kol. 2001. *Böhmerwald ohne Grenzen*. Regionální sdružení Šumava, Stachy.
- Nováková, J. 2016. *Environmentální výchova na základní škole Červené Pečky*. MS, Bakalářská práce, depon. in Univerzita Karlova, Praha.
- Novotná, D. a kol. 2001. *Úvod do pojmosloví v ekologii krajiny*. Enigma, Praha.
- Obůrková, E. 2007. *Kam na Šumavě*. Computer Press, Brno.
- Pêgo, A. a Martins, I. 2020. *Plasticus maritimus, invazivní druh*. Tiskárna Protisk, České Budějovice.
- Podroužek, L. a Jůza, J. 2004. *Přírodověda s didaktikou pro primární školu*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň.
- RVP ZV. 2021. *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání*. MŠMT, Praha.
- Stendardi, M. 2021. *Ekoturistika*. Dobrovský, Praha
- Svěrák, Z. a Uhlíř, J. 2019. *Dětem*. Fragment, Praha.
- Šťávovalá, L. 2021. *Zahrada dětem*. CPress, Brno.
- Štrobl, L. 2019. *Problematika třídění odpadu na prvním stupni základní školy*. MS, Diplomová práce, depon in Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Brno. 1-89.
- Tláskalová, A. 2021. *123 tipů pro výuku, která baví děti i učitele*. Grada, Praha.
- Vaniček, D. a Vaniček, M. 2020. *Děti, jdeme ven!* Michal Vaniček – Dva tátové, Stará Boleslav.

8.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] <https://forbes.cz/milovat-sumavu-tym-nadsencu-ochranuje-ceske-pohori/>
- [2] <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2047476-senatni-navrh-o-narodnich-parcich-padl-vse-se-podridi-ochrane-prirody>
- [3] <https://www.npsumava.cz/priroda/veda-a-vyzkum/uzemni-ochrana/>
- [4] <http://www.cestujemesumavou.cz/zlata-stezka>
- [5] <https://www.npsumava.cz/priroda/veda-a-vyzkum/uzemni-ochrana/>
- [6] <https://www.instagram.com/greenpeaceczech/>

- [7] Ekologická výchova | Národní park Šumava (npsumava.cz)
- [8] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/ekologicka-vychova/sev-vimperk/>
- [9] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/ekologicka-vychova/sev-kasperske-hory/>
- [10] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/ekologicka-vychova/sev-stozec/>
- [11] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/ekologicka-vychova/sev-horska-kvilda/>
- [12] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/ekologicka-vychova/lesni-dilna-o-projektu/>
- [13] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/navstevnicka-centra/navstevnicke-centrum-kvilda/>
- [14] <https://www.npsumava.cz/navstivte-sumavu/navstevnicka-centra/nc-srni/>
- [15] <https://www.welovesumava.cz/kdo-jsme/>
- [16] <https://www.welovesumava.cz/>
- [17] <https://www.welovesumava.cz/2019/09/07/ekoboxy-doba-rozpadu-predmetu-v-prirode>
- [18] <https://www.welovesumava.cz/2019/07/22/koncert-pro-cistou-sumavu-2019/>
- [19] <https://www.welovesumava.cz/category/osveta/>
- [20] <https://www.welovesumava.cz/2020/03/09/drazba-pro-dobrou-vec/>
- [21] <https://www.welovesumava.cz/2022/05/22/sazeni-s-fn-motol/>
- [22] <https://www.welovesumava.cz/podporuji-nas/>
- [23] <https://www.welovesumava.cz/2019/11/04/tip-na-vylet-s-detmi-kralovsky-hrad-kasperk/>
- [24] <https://www.welovesumava.cz/2018/09/11/objevte-prameny-vltavy-a-slavu-peslova-hotelu/>
- [25] <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/jezero-laka>
- [26] <https://www.welovesumava.cz/2019/09/28/za-nejmensim-ledovcovym-jezerem-na-sumave/>
- [27] <https://www.welovesumava.cz/2021/04/06/klostermannova-rozhledna-javornik/>
- [28] <https://www.welovesumava.cz/2019/05/17/polednik-neviditelna-soucast-zelezne-opony/>
- [29] <https://www.welovesumava.cz/2021/04/03/rozhledna-svatobor/>
- [30] <https://www.welovesumava.cz/2021/04/02/rozhledna-pancir/>
- [31] <https://www.npsumava.cz/kampan-neni-zver-jako-zver-2021/>
- [32] <https://www.welovesumava.cz/2022/05/10/sazeni-10-jaro-2022/>

9 PŘÍLOHY

Příloha 1	Kampaň Není zvěř jako zvěř
Příloha 2	Mikiny s příběhem, certifikát ke stromu a sázení stromků
Příloha 3	Úklid Šumavy před Koncertem pro čistou Šumavu
Příloha 4	Osobnosti podporující projekt We Love Šumava
Příloha 5	Certifikát Lesní třídy
Příloha 6	Aktivita s dětmi
Příloha 7	Tabulka „Jak dlouho trvá, než se v přírodě rozloží?“ a karty s výpočty
Příloha 8	Popis šumavského obrázku
Příloha 9	Třídění odpadu
Příloha 10	Znečištěný les
Příloha 11	Třídění odpadu
Příloha 12	Písničky
Příloha 13	Práce s textem v terénu
Příloha 14	Dějiny a řemesla Šumavy
Příloha 15	Hra Trimino
Příloha 16	Společenská hra

Příloha 1: Kampaň Není zvěř jako zvěř

CZ PI PŘEKRAČUJEME HRANICE
PŘEKRAČAZAMY GRANICE
2014–2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

CZ PI PŘEKRAČUJEME HRANICE
PŘEKRAČAZAMY GRANICE
2014–2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

CZ PI PŘEKRAČUJEME HRANICE
PŘEKRAČAZAMY GRANICE
2014–2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Obr. 1 Kampaň Není zvěř jako zvěř – a) lahvoň skleněná b) nedopalek smrdutý c) konzervice ostrá ^[31].

Příloha 2: Mikiny s příběhem, certifikát ke stromu a sázení stromků

Obr. 1 Mikiny, krabička a klíčenka s příběhem (vlastní tvorba).

Obr. 2 Certifikát ke stromu (vlastní tvorba).

Obr. 3 Sázání stromků na Šumavě ^[32].

Příloha 3: Úklid Šumavy před Koncertem pro čistou Šumavu

1a

1b

1c

1d

Obr. 1 a–d Úklid před Koncertem pro čistou Šumavu (vlastní tvorba).

Příloha 4: Osobnosti podporující projekt We Love Šumava**Obr. 1** Vojta Kotek s Richardem Brožem ^[22].**Obr. 2** Emil Kintzl ^[22].

Příloha 5: Certifikát Lesní třídy

TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú - program Les ve škole uděluje

Certifikát Lesní třídy

třídě 7. oddělení ŠD Pavlína Brabcová
pod vedením

ve škole Plzeň

za školní rok 2021/2022

Jan Froněk - vedoucí programu

Díky zapojení v programu Les ve škole se naše třída stala na 1 rok patronem 10 m² Nového pralesa na Ještědském hřebeni. www.lesveskole.cz / www.novyprales.cz

Ministerstvo životního prostředí

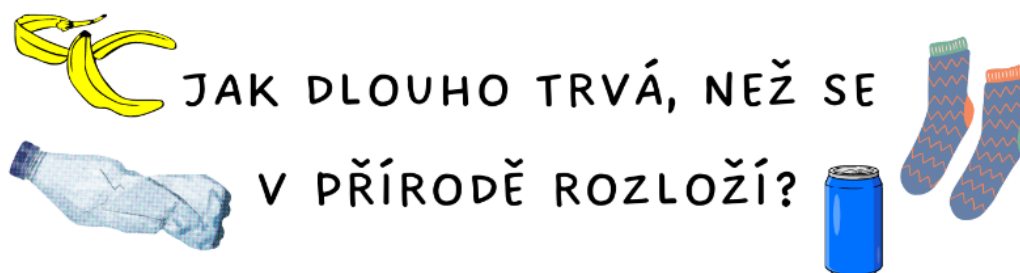
ekolamp

Dedoles

Obr. 1 Certifikát z programu Les ve škole

Příloha 6: Aktivity s dětmi**Obr. 1** Vyrobená krmítka pro ptáčky (vlastní tvorba).**Obr. 2** Ovoce a zelenina pro lesní zvířata (vlastní tvorba).**Obr. 3** Sbíрка pro útulek (vlastní tvorba).

Příloha 7: Tabulka „Jak dlouho trvá, než se v přírodě rozloží?“ a karty s výpočty

MOJE TIPY:

OHRYZEK JABLKA	
NEDOPALEK CIGARETY	
TENISKA	
PET LAHEV	
PLASTOVÝ KELÍMEK	
KRABICE OD DŽUSU (S HLINÍKOVOU FOLIÍ)	
ŽVÝKAČKA	
DĚTSKÁ PLENA	
PAPÍR	
ALOBAL	

IGELITOVÁ TAŠKA	
HLINÍKOVÁ PLECHOVKA	
SKLO, LÁHEV	
BATERIE	
KRABICE OD MLÉKA (BEZ HLINÍKOVÉ FOLIE)	
POLYSTYREN	
VLNĚNÁ PONOŽKA	
SLUPKA OD BANÁNU	
KOŽENÉ BOTY	
POMERANČOVÁ KŮRA	
PAPÍROVÝ KAPESNÍK	

Obr. 1 Tabulka na zapisování odhadu rozkladu – matematika (vlastní tvorba).

<p>Ohryzek jablka</p> <p>Já jsem ohryzek z jablka.</p> <p>Jsem důležitou částí jablka, ale po jeho sněžení zbydu a jsem vyhozen. Patřím mezi biologicky rozložitelný odpad.</p> <p>Za jak dlouho se rozložím?</p> <p>10:10 až 756-753 týdny</p>	<p>1-3 týdny</p> <p>Cigareta</p> <p>Já jsem cigareta.</p> <p>Často jsem odhozena kdekoliv po zemi. Patřím do směsného odpadu, ale nesmím být zapálená ani rozžhavená.</p> <p>Za jak dlouho se rozložím?</p> <p>7x4-18 až 5x3 let</p>
<p>10-15 let</p> <p>Teniska</p> <p>Já jsem sportovní bota.</p> <p>Často jsem používána několik let, dokud nemám díry nebo jiné vady. Když už mě majitel nechce a jsem zničená, patřím do směsného odpadu. Pokud jsem stále funkční, patřím do kontejneru na textil.</p> <p>Za jak dlouho se rozložím?</p> <p>7x7+1 až 10x10-20 let</p>	<p>50-80 let</p> <p>PET lahev</p> <p>Já jsem plastová lahev.</p> <p>Jsem velmi oblíbená. V ČR zatím bohužel nejsem vratná, a tak jsem většinou jen na jedno použití a poté můj život končí. Patřím do žlutého kontejneru.</p> <p>Za jak dlouho se rozložím?</p> <p>více než 19+9x9 let</p>

Obr. 2 Karty s výpočty – matematika (vlastní tvorba).

 JAK DLOUHO TRVÁ, NEŽ SE

 V PŘÍRODĚ ROZLOŽÍ?

MOJE TIPY:

OHRYZEK JABLKA	6 měsíců
NEDOPALEK CIGARETY	30 LET
TENISKA	5 LET
PET LAHEV	500 LET
BATERIE	50 LET
KRABICE OD DŽUSU (S HLINÍKOVOU FOLIÍ)	25-30 LET
ŽVÝKAČKA	50 LET
DĚTSKÁ PLENA	20 měsíců
PAPÍR	5 LET
ALOBAL	100 LET

IGELITOVÁ TAŠKA	80 LET
HLINÍKOVÁ PLECHOVKA	100 LET
SKLO, LÁHEV	NIKDY 1000 LET
PLASTOVÝ KELÍMEK	150 LET
KRABICE OD MLÉKA (BEZ HLINÍKOVÉ FOLIE)	10 LET
POLYSTYREN	15 LET
VLNĚNÁ PONOŽKA	30 LET
SLUPKA OD BANÁNU	1 TÝDEN
KOŽENÉ BOTY	20 LET
POMERANČOVÁ KŮRA	1 TÝDEN
PAPÍROVÝ KAPESNÍK	5 LET

Obr. 3 Vyplněná tabulka s tipy žáků – matematika.

Příloha 8: Popis šumavského obrázku

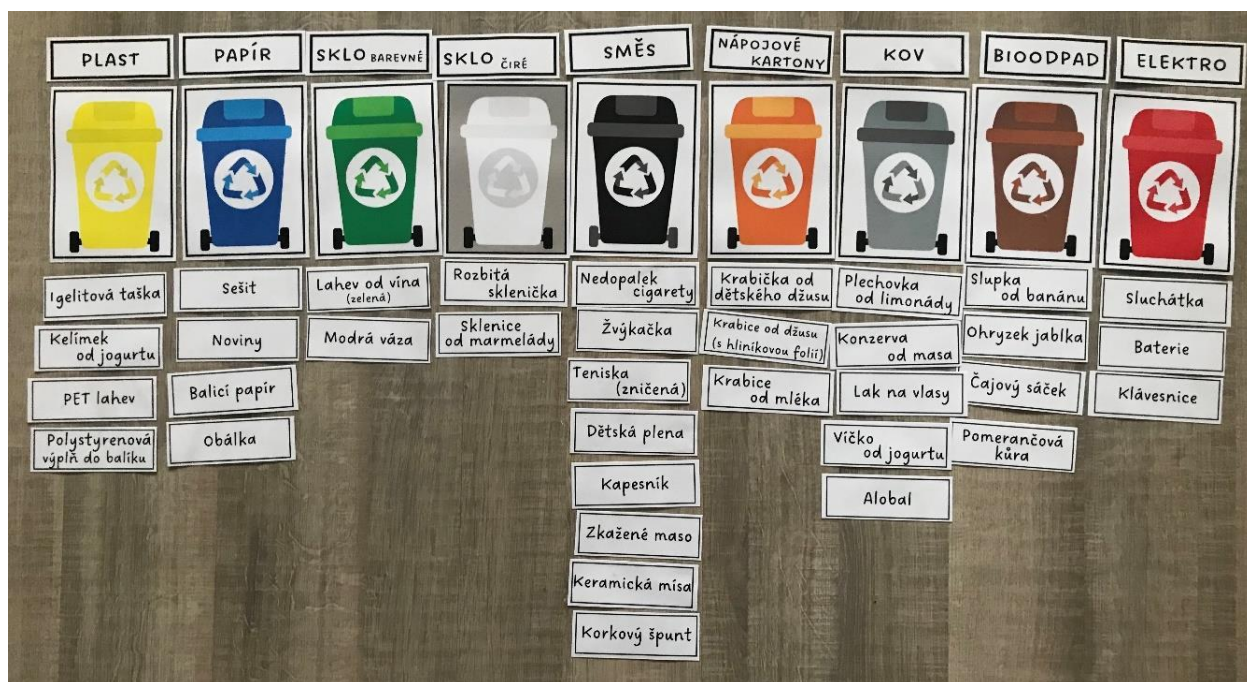
**Vyber si jeden ze šumavských obrázků a popiš ho.
Napiš minimálně 6 vět.**

(co tam je, kde to je, počasí, roční období, nahoře, dolc, vpravo, vlevo, vepředu, vzadu....)

Obr. 1 Popis šumavského obrázku (1–9) – sloh (vlastní tvorba).

Příloha 9: Třídění odpadu

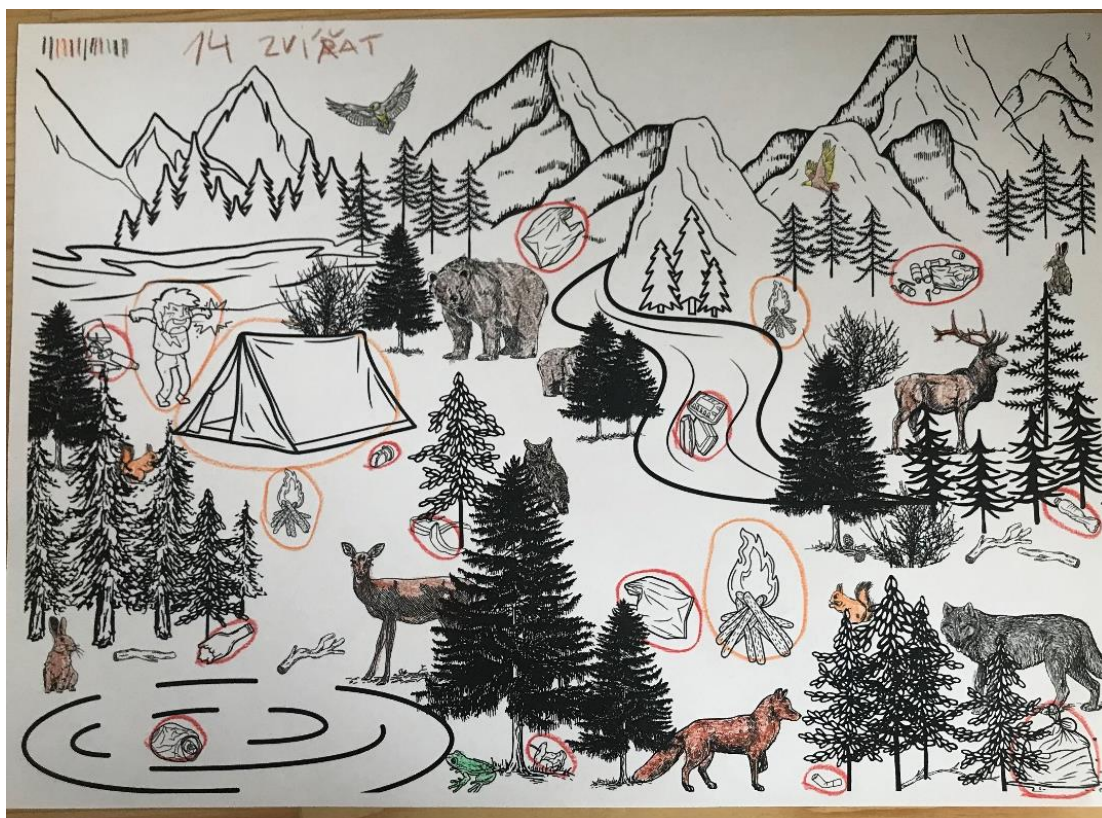

Obr. 1 Třídění odpadu – prvouka (vlastní tvorba).

Příloha 10: Znečištěný les

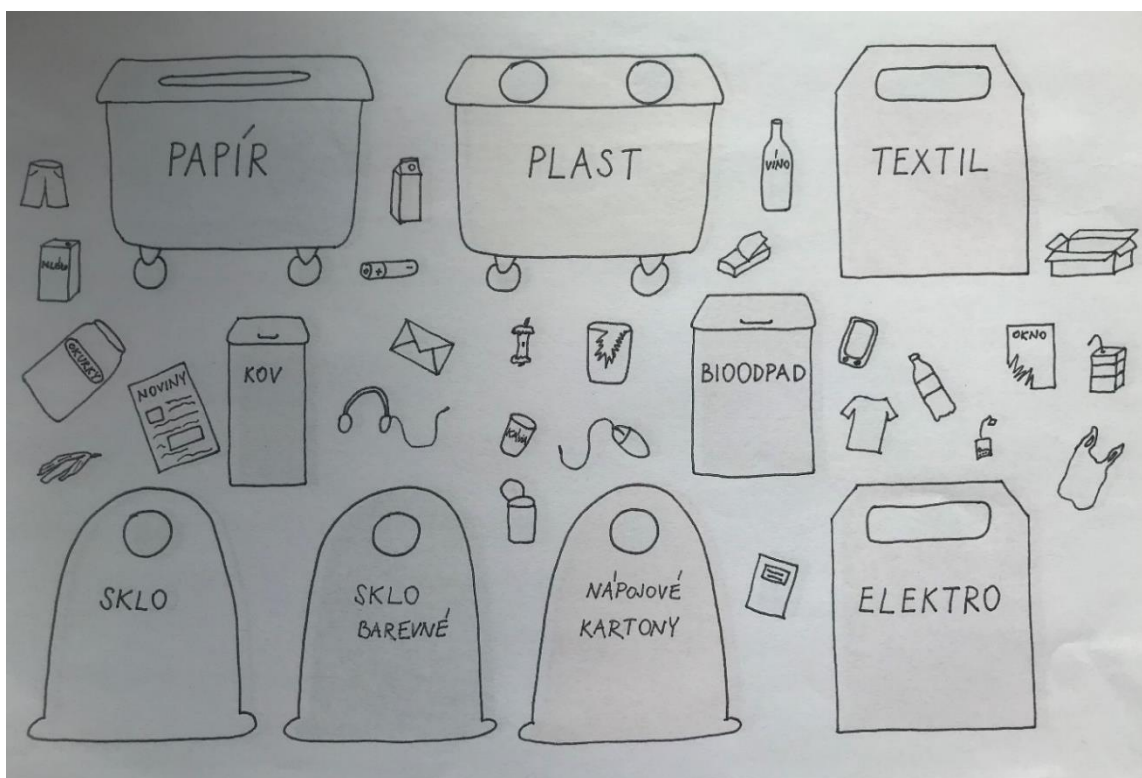

Obr. 1 Znečištěný les – prvouka (vlastní tvorba).

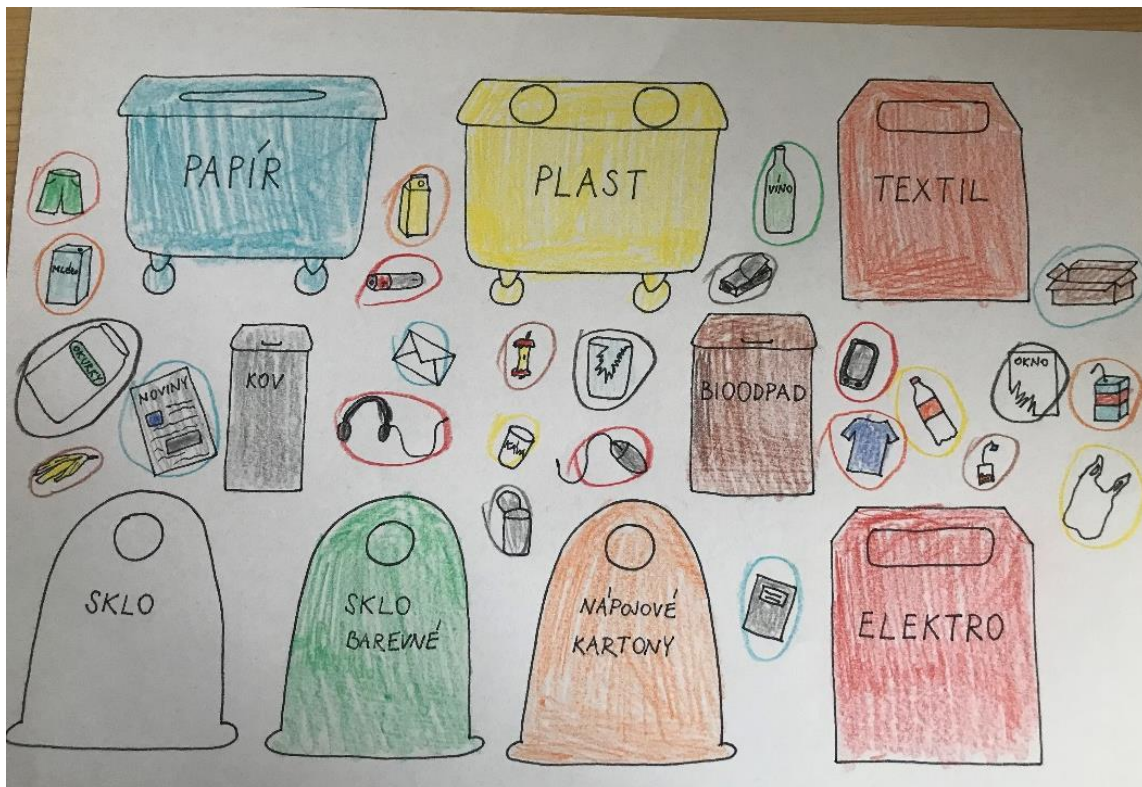

Obr. 2 Vypracovaný list – práce žáků.

Příloha 11: Třídění odpadu

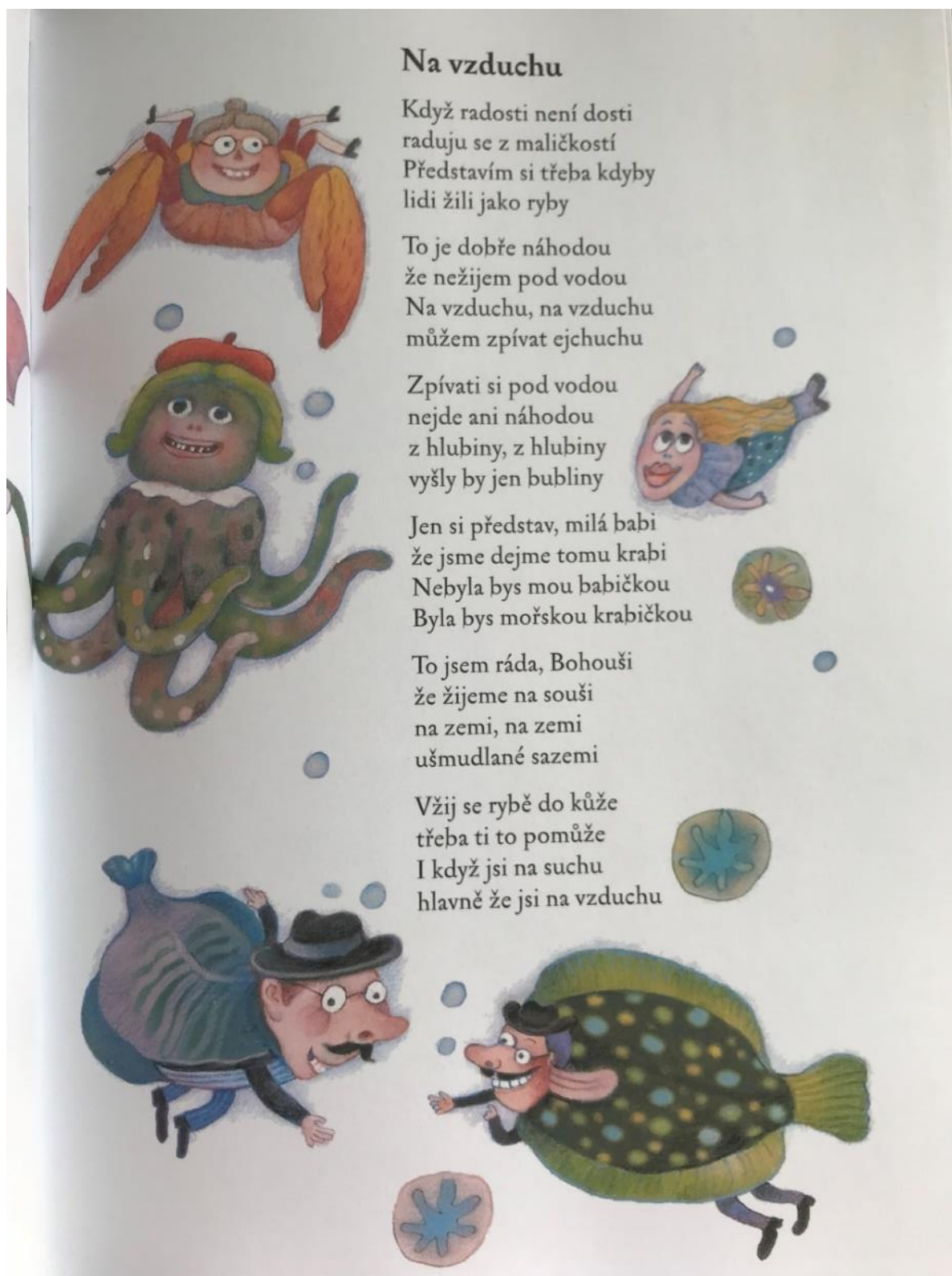

Obr. 1 Třídění odpadu – výtvarná výchova (vlastní tvorba).

Obr. 2 Vypracovaný list – práce žáků.

Příloha 12: Písničky

Obr. 1 Písnička Na vzduchu (Svěrák a Uhlíř 2019)

Chválím tě, Země má

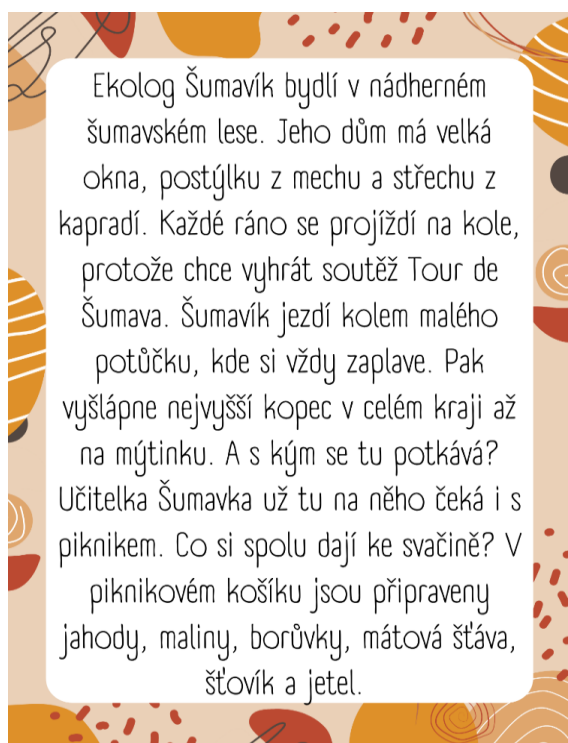
Majestátně

Chvá - lím tě, Ze - mě má. tvůj žár i mráz. Tvá trá - va ze - le - ná
 dál vá - bí nás. Máš zá - voj z ob - la - ků. bí - lých jak sněh,
 hvěz - do má, bár - ko zá - zra - ků na ne - be - sích. Ať před mou
 pla - ne - tou hvěz - dný prach za - me - tou. Dej vlá - hu rost - li - nám.
 dej ptá - kům pít. Pro - sím, svou pří - zeň dej i nám, dej mír a klid.

Chválím tě, Země má
 tvůj žár i mráz
 Tvá tráva zelená
 dál vábí nás
 Máš závoj z oblaků
 bílých jak sněh
 hvězdo má, bárko zázraků
 na nebesích
 Ať před mou planetou
 hvězdný prach zametou
 Dej vláhu rostlinám
 dej ptákům pít
 Prosim, svou přízeň dej i nám
 dej mír a klid

Obr. 2 Písnička Chválím tě, Země má (Svěrák a Uhlíř 2019)

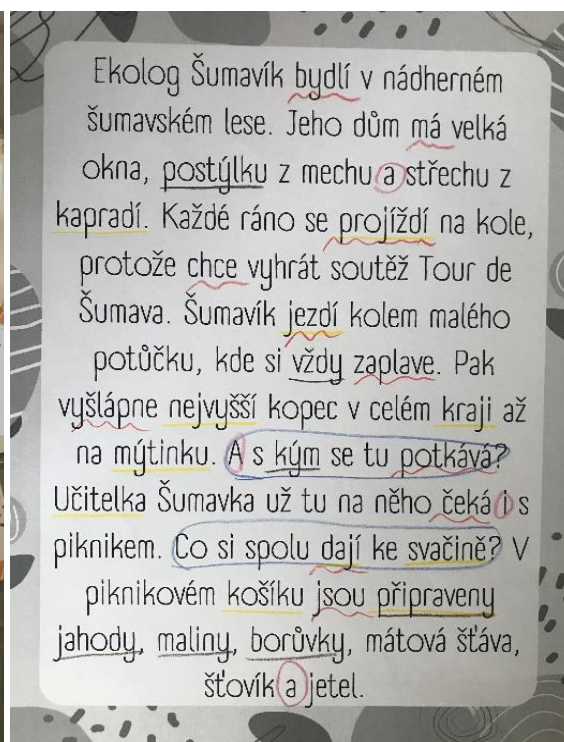
Příloha 13: Práce s textem v terénu

Obr. 1 Úvodní text – český jazyk + tělesná výchova (vlastní tvorba).

Obr. 2 Karty s úkoly – český jazyk + tělesná výchova (vlastní tvorba).

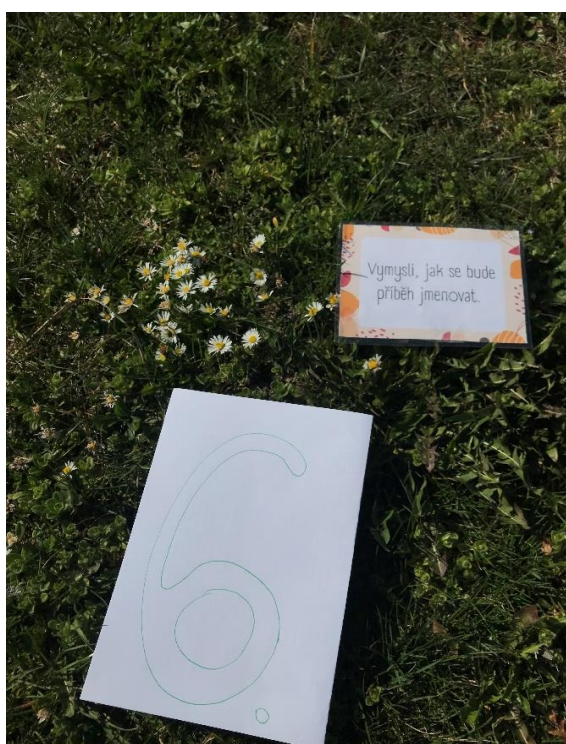
Obr. 3 Vypracovaný list – práce žáků.

4a

4b

4c

4d

Obr. 4 Karty s úkoly v terénu (a–d) – český jazyk + tělesná výchova (vlastní tvorba).

5a

5b

5c

Obr. 5 Žáci při práci (a–c) (vlastní tvorba).

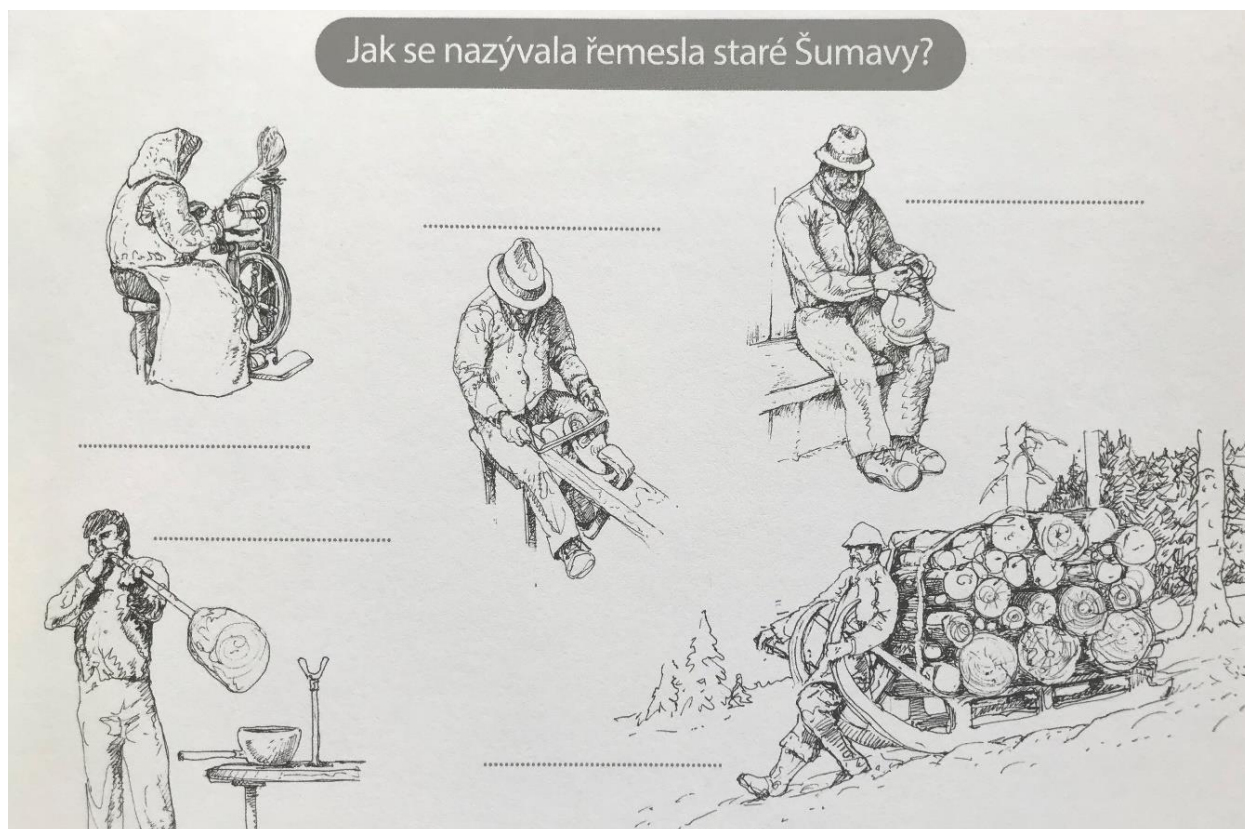
Příloha 14: Dějiny a řemesla Šumavy

HISTORIE BEZLESÍ
Dějiny šumavského bezlesí souvisí s dějinami lidského osidlování tohoto pohoří.

Přiřaď k ilustracím texty.

- 1 V 16. a 17. století dochází k rozvoji sklářství, které spotřebovává velké množství dřeva. Během třicetileté války některé osady zanikají. Na počátku 18. století je Šumava dosídlena Němci a Rakusy. Pokračuje tak odlesňování díky rozvoji sklářství a související těžbě dřeva.
- 2 Podél stezek vznikají osady. Ve 14. století dochází k rozvoji vesnic, roste potřeba zemědělské půdy a dochází tak k odlesňování. Krajina je obohacována rostlinami a živočichy významnými na člověka a jeho činnost.
- 3 Skupiny lovců a sběračů (mezolitické období - 6 tis. let př. n. l.) se cíleně pohybují mezi několika známými místy. Nové nálezy dokládají jejich přítomnost i v těch nejvyšších partiích Šumavy (kolem 1100 m n. m.).
- 4 Roste potřeba stavebního materiálu na stavbu vesnic v souvislosti s pokračující kolonizací Šumavy.
- 5 Po roce 1990 se rozpadají státní statky a začínají hospodařit drobní zemědělci. Vybraná nejcennější místa, která nelze obhospodařovat zemědělskou technikou, jsou obhospodařována ruční sečí.
- 6 S rozvojem obchodu vzniká několik větví Zlaté stezky (10. stol.).
- 7 Významným mezníkem pro utváření šumavské krajiny je zavedení motorizovaných zemědělských strojů. Zemědělci tak zvládnou obhospodařit více půdy. Události kolem 2. světové války znamenají pro Šumavu razantní změny ve využívání krajiny. S vylidněním a zánikem řady vesnic dochází k opouštění zemědělsky využívané půdy.
- 8 V druhé polovině 20. století volnou krajinu významně mění nově vznikající velkocapacitní zemědělské areály.
- 9 Na zlatonosných tocích, zejména v prostoru Kvildy, Horské Kvildy a Zhůří, se těží zlato.

Obr. 1 Pracovní list – dějiny Šumavy – vlastivěda (Kučerová 2020)

Obr. 2 Pracovní list – řemesla staré Šumavy – vlastivěda (Kučerová 2020).

HISTORIE BEZLESÍ
Dějiny šumavského bezlesí souvisí s dějinami lidského osídlování tohoto pohorí.

Přiřaď k ilustracím texty.

- 1 V 16. a 17. století dochází k rozvoji skláriství, které spotřebovává velké množství dřeva. Během třicetileté války některé osady zanikají. Na počátku 18. století je Šumava dosídlena Němci a Rakusy. Pokračuje tak odlesňování díky rozvoji skláriství a související těžbě dřeva.
- 2 Podél stezek vznikají osady. Ve 14. století dochází k rozvoji vesnic, roste potřeba zemědělské půdy a dochází tak k odlesňování. Krajina je obohacována rostlinami a živočichy vázanými na člověka a jeho činnost.
- 3 Skupiny lovců a sběračů (mezoitické období - 6 tis. let př. n. l.) se cíleně pohybují mezi několika známými místy. Nové nálezy dokládají jejich přítomnost i v těch nejvyšších partiích Šumavy (kolem 1100 m n. m.).
- 4 Roste potřeba stavebního materiálu na stavbu vesnic v souvislosti s pokračující kolonizací Šumavy.
- 5 Po roce 1990 se rozpadají státní statky a začínají hospodařit drobní zemědělci. Vybraná nejcennější místa, která nelze obhospodařovat zemědělskou technikou, jsou obhospodařována ruční sečí.
- 6 S rozvojem obchodu vzniká několik větvi Zlaté stezky (10. stol.).
- 7 Významným mezníkem pro utváření šumavské krajiny je zavedení motorizovaných zemědělských strojů. Zemědělci tak zvládnou obhospodařit více půdy. Události kolem 2. světové války znamenají pro Šumavu razantní změny ve využívání krajiny. S vyhlášením a zánikem řady vesnic dochází k opouštění zemědělsky využívané půdy.
- 8 V druhé polovině 20. století mění nově vznikající velkopašnické zemědělské areály.
- 9 Na zlatonosných tocích, zejména v prostoru Kvildy, Horské Kvildy a Zhůří, se těžil zlato.

Obr. 3 Vypracovaný list – práce žáků.

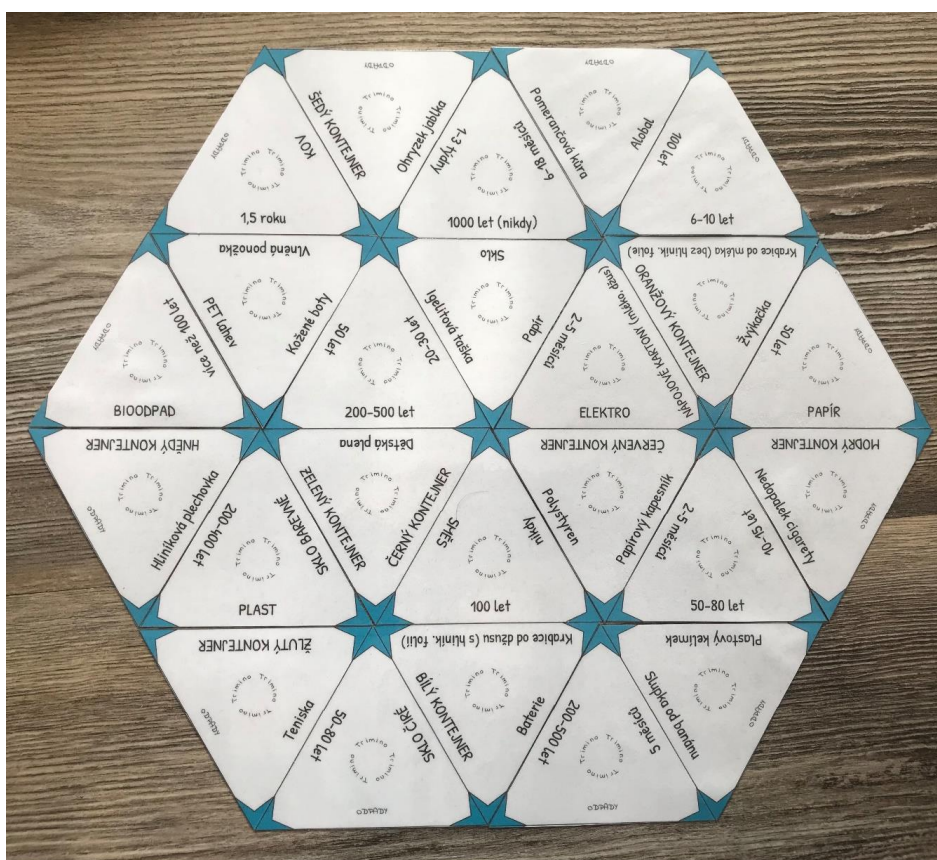
Jak se nazývala řemesla staré Šumavy?

Obr. 4 Vypracovaný list – práce žáků.

Příloha 15: Hra Trimino

Obr. 1 Hra Trimino – jednotlivé kartičky (vlastní tvorba).

Obr. 2 Hra Trimino – řešení (vlastní tvorba).

Obr. 2 Kartičky ke společenské hře (vlastní tvorba).

Obr. 3 Kartičky ke společenské hře (vlastní tvorba).